

Paradoxa

El quadre dramàtic del Centro Aragonés (Teatro Goya) que dirigeix la il·lustre Elena Jordi, s'ha incorporat, per fi, a l'escena catalana.

Des que Elena Jordi inaugura les seves sessions d'art retrospectiu-vodevillesc, el censor inflexible de l'escena nostrada, senyor Carrion, vacillava si podia o no incloure el dit quadre dramàtic de la tan il·lustre aficionada, entre els teatros on es representava català o en català. Ben cert, però, que era un bussilis indesxifrable.

La nostra parla quedava tan mal parada que no hi havia manera de decidir-se.

Per fi, Ambrosi Carrion pot respirar. Elena Jordi, després de les seves representacions de la tragèdia *Te ha guinad un ojo*, de *La Presidenta* i de la comèdia castellana (?) *El hombre, la bestia y la virtud*, que a darrera hora ha descobert que és d'un xicot que es diu Pirandello, ja que així ho esmentava una treta que feu afegir en el cartell, pot afirmar-se que, malgrat la insistència d'Elena Jordi a remarcar que les seves representacions són en llengua castellana, hom pot considerar definitivament, i per no parlar-ne més, incorporades a la nostra escena.

Es el que deia un foraster dels molts dels quals Elena Jordi espera ésser admirada: *—rues no es difícil el catalán en el teatro. Yo lo entiendo aquí perfectamente. Ya me di cuenta de ello cuando está misma actriz estuvo en Madrid.*

Elena Jordi, naturalment, durant la seva actuació en castellà, a Madrid, lluf d'una manera com sols ella podia fer-ho, les seves dots d'assimilació i de ductilitat.

Erudició

Elena Jordi, malgrat mostrar-se tan repatiana en qüestions de lingüística, no deixa perdre cap ocasió per a palesar les seves dots d'erudició.

En el seu camerino l'escoltaven embadalits quatre vellets que a la seva joventut foren testimonis dels formidables èxits assolits per ella amb les representacions de la *Pasqua abans de Rams i Salomé*. Es parlava d'una obra d'èxit mundial, suara representada a París. Un dels contertulius inquirí el nom de l'actor que la interpretava. Elena Jordi, amb una seguretat aplomàtica, respongué resoluta: *— Ah sí! Edgar Poe.*

Sembla que es referia a Lugne-Poë.

Purisme

Un traductor, novell i escrupolós, escolta d'una llotja la seva obra. Diem la seva obra i no l'obra que ha traduït, perquè, mentre han durat la feina de traduir i els mals de cap de l'assajar, i les angúnies de l'estrena, en el nostre home s'ha fet un treball d'assimilació i d'eliminació que ha tingut per doble resultat convertir l'autor de l'obra original en una vaga i llunyana entelèquia, i fer d'ell, el traductor, l'únic autor real i positiu de l'obra que els actors representen.

L'home escolta, doncs, embadalit la seva obra. Però, tot d'una, bota en el seient com si li haguessin trepitjat l'ull de poll més sensible.

«No; jo no crec que tingui cap llo», ha dit un dels actors en el curs del diàleg.

I l'home protesta indignat. *— Té! Ja m'hi ha hagut de ficar una castellanada.*

Després, tombant-se als companys de llotja, afegeix explicatiu:

— Ja podeu pensar que jo no vaig escriure llo. Jo vaig posar-hi *ensredo*.

I, descarregada la consciència, torna a submergir-se en l'admiració de la joia literària que és, segons ell, la seva obra.

Els vagabunds de Barcelona

Fou per pura casualitat que vàrem descobrir, l'altra tarda, un centre desolador per on han passat i per on aniran passant tots els vagabunds, tots els captaires i tots els morts-de-gana de Barcelona.

Eren les set del vespre. El carreró, estret, fosc com la gola d'un llop, semblava un recó suspecte de barri baix, gairebé subterrani. Una corrua de dones prematurament velles, vestides de parracs, despenjades, portant en llurs braços criatures, mocoses i anèmiques, s'aflerava a la porta d'un pati.

Un guàrdia mantenia l'ordre. L'entrada al pati era barrada per una porta de ferro plegable que el guàrdia mantenia mig oberta. Les dones parlaven molt; les criatures ploraven. La fila donava evidents senyals d'impaciència.

—Silenci!—exclamà l'agent de l'autoritat.

Les dones seguien parlant. Les criatures plorant.

—Silenci, dic!—repetí el guàrdia, aquesta vegada en to més enèrgic.

Les dones aleshores emmudiren en sec. Adhuc els infants es miraren amb un gran esporuguitament aquell home uniformat i estrocnaren, per un instant, llur plor.

Al cap d'una estona el guàrdia acabà d'obrir la porta de ferro i les dones s'apretaren per tal de poder entrar les primeres. Entremig de les dones i les criatures es veia algun noi jovent, de dotze a quinze anys com a màxim, que també s'arranjava per conservar el seu número a la cua. També hi havia quatre o cinc ancianes, no pas més. Totes les altres tenien l'aire de mares de família envellides per la misèria, l'exces de treball, les malalties.

—Potser no m'hi haurà per tothom!—exclamà una veu de l'interior. I després afegí:

—Primer els que tinguin bons de beneficència!

El grup de dones irrompé vers una sala reduïda, a l'entorn de la qual hi havia bancs de fusta per seure i, al fons, una finestra per on, segurament, s'havia de despatxar quelcom. Les dones tregueren uns pots de llaua de llurs senalles i esperaren resignadament que els arribés el torn.

Era que hom havia de repartir petricons de llet, primerament als pobres que exhibissin vals de beneficència. La quantitat restant havia d'ésser repartida, equitativament, entre els altres.

La distribució dura una estona molt curta i resulta un espectacle emocionant. A mesura que van distribuint-se petricons el dipòsit minva, naturalment. Els darrers de la fila manifesten llur neguit amb unes mirades que fan pietat. Les dones allarguen el coll per veure si encara els en tocarà una mica. Generalment, poca o molta, n'hi sol haver per a tots.

L'escena és idèntica a la de les sopes populars, de les cuines per a pobres. Aquesta institució creada per l'Ajuntament de Barcelona és una secció de la Beneficència Municipal que hauria d'ésser ampliada. Molta gent necessitada ignora que existeixi De llet, però, no en sobra mai.

Aquella tarda en cançà.

Després que fou vessat el darrer rajolí de llet dintre un pot de porcellana pelada que oferia una noieta de dotze o tretze anys, vàrem sortir. En aquell moment, però, ens vàrem adonar d'una dona que duia un infant al braç i que sortí apressadament pel pati de la Comissaria de Beneficència, pati que dona, per la part posterior, al carreró que mena a l'Hospital de la Santa Creu. La dona es va aturar, dissimulada-

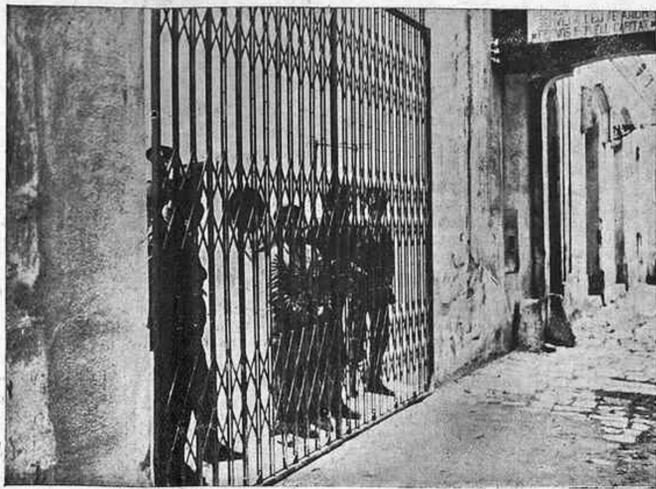
ment, davant les finestres d'un cobert vulgar que el mateix podia ésser un magatzem, que una botiga o que un garatge.

No era, però, ni l'una cosa ni l'altra. Era la presó provisional dels vagabunds i dels captaires detinguts per la brigada especial. Dos xicots, joves, bruns, agitanats, coberts amb boines, treien el cap per la petita finestra de llur presó. La dona s'hi atansà, ràpidament, parlà un instant, els

dicat. Ens semblà haver-los vist a tots algun dia a la sortida d'un cinema explotant els bons sentiments dels galants que anaven del braç d'una dama, plorikejant darrera les senyores elegants o abordant-los en la fosca d'un carrer.

Saben la cançó de memòria i allarguen la mà d'una manera automàtica.

De vegades aquests pidolaires ensinistrats pertanyen a una banda de profesio-

donà quelcom, i sortí corrents vers el fosc carreró de l'hospital. El guàrdia venia...

Moments després hi vàrem passar nosaltres. Els detinguts ens cridaren:

—Senyoret, una mica de tabac!

—Un cigarret!

—Una caritat!

Tots, eren menors de vint anys.

—Qui sou i què feu, aquí?—vàrem preguntar-los.

El més galairre i el més decidit contestà en nom de tots:

—Som obrers sense feina que ens hem vist obligats a demanar caritat. La brigada especial ens ha portat aquí, detinguts.

—I ara on us portaran.

—A l'Asil del Port. Senyoret, una mica de tabac abans no miri el guàrdia!

—A tots us varen agafar a la vegada!

—Jo dormia en un banc de la Rambla!

—diu l'uno.

—Jo demanava caritat davant d'un teatre!—fa l'altre.

—A mi m'agafà la brigada a la terrassa d'un cafè del Paral·lel!—feu un tercer.

No em varen dir, però, que tots eren clients d'aquella presó benevolenta i de l'Asil del Port, on els obliguen a sortir de llur mandra inguarible fent-los fer paquets de serradures, paquets de terra d'escudelles i altres treballs servils que hom els retribuïx poc o molt.

Tots aquests feien la cara de murcians. Dos eren oriunds de Cartagena. D'altres eren d'origen indeterminat. Són gent acostumada a viure de l'esforç d'altre, sempre al marge de la llei.

La brigada especial els coneix a tots, d'una hora lluny. En general solen donar si fa o no fa la mateixa excusa: *—Venim a Barcelona a cercar treball i no n'hem trobat... a l'últim ens hem vist obligats a demanar almoïna...*

Es una excusa fina, susceptible d'enternir. No costa gens, però, d'endevenar quins són els obrers autèntics que en un moment de fam i desesperació s'han vist obligats a estendre la mà o a vagar pel districte cinquè a la recerca d'un portal acollidor. Generalment aquests són molt rars.

Abunden, en canvi, els professionals del vagabundatge, els que exploten els sentiments caritatius dels transeünts recorrent a la cantarella enternidora, simulant desgràcies i adhuc insultant el públic quan aquest no es deixa commoure o no és prou generós.

A un agent de la brigada especial vaig preguntar-li quina mena de gent abundava al país dels vagabunds professionals:

—Gent jove, xicots sobretot.

—Tots els envien a l'Asil de Nostra Dona del Port?

—Gairebé tots.

—Hi ha reincidents?

—Desgraciadament sí. Aquests, però, són objecte de mesures de càstig. La Comissaria s'encarrega també de guardar fins que la família els reclama els menors de tots dos sexes que s'han escapat de casa seva.

—I els ancians que demanen caritat?

—Aquests són portats a l'Asil del Pare.

—Hi ha noies joves, també?

—No gaires. Si són menors són traslladades a l'Asil de la Protecció a la Infància. Les dones majors són ingressades al Bon Pastor.

La brigada especial efectua rondes nocturnes que solen ésser sempre fructuoses. A l'hivern la seva acció resulta, de vegades, salvadora. Recull els captaires malalts, anèmics, tuberculosos, que dormen a les escales d'un portal dels ravals baixos i els transporta a la Comissaria, on almenys dormen sota cobert. L'endemà l'Hospital o l'Asil els dona acolliment fins que se salven o moren...

Aquella nit, entre els detinguts, no hi havia un sol cas que inspirés llàstima. Tots feien cara de professionals de la men-

nals de la mendicitat muntada a la moderna, com un negoci, amb sucursals, delegacions, agents i adhuc acadèmies...

Els agents estan a sou i comissió. L'argument és de novella fulletonesca, però és molt, massa versemblant. Els homes de la brigada especial us explicaran coses increïbles!

—Senyoret, una mica de tabac!

—Senyoret!

Tenien una veu estudiadament planyívola. Vaig allargar-los uns cigarretes. De passada vaig mirar a l'interior de la petita presó de la qual sortia un tufet de misèria i brutícia.

El guàrdia, que venia, va interrompre el nostre diàleg.

Ràpidament els vagabunds varen amagar altra vegada llurs caps dintre aquell cau que guarda, durant unes hores, llurs misèries i llurs immundícies.

Nosaltres ens en vàrem anar carreró avall...

DOMÈNEC DE BELLMUNT

Els boxadors catalans

Sense altres mèrits que els de simple espectador dels combats de boxa que tenen lloc a Barcelona, em penso poder-me plànyer de l'escassa atenció que es dedica en general als boxadors de casa nostra.

Actualment dubto que hi hagi a Europa cap de les grans nacions, de les que compten llurs habitants per dotzenes de milions, que pugui oferir el floret de boxadors que podem oferir nosaltres amb els nostres tres milions mal comptats. Ultra Carles Flix, campió d'Europa, i Josep Gironès, que acaba de guanyar el campionat d'Europa de pesos ploma a l'Estadi de Montjuïc, tenim Víctor Ferrand, que va veure's precisat a abandonar el títol per raons purament econòmiques (ja és sabut que els boxadors han de viure dels combats) i que continua essent el primer europeu de la seva categoria.

«Young Martín», Gregori Vidal, que ha arribat a la challenge del campionat del món, i Barbens, que està fent una campanya meritíssima, guanyant combat darrera combat a l'Argentina.

A més a més, sempre, segons la premsa internacional, actualment per a proveir la plaça vacant de campió del món del pes gall, ha estat acordat que el disputessin el millor dels que corren pels rings americans. Naturalment, el que haurà de presentar-se com el millor europeu és En Flix, representant de la més genuïna escola graciencina. I al mateix temps, els americans, per a nomenar el seu, han escollit set boxadors dels que freqüenten els rings d'aquell país, per tal que, en un torneig, es disputin el dret de boxar en el combat final. Doncs bé, cal tenir en compte que, entre aquests set hi ha dos catalans: González, d'escola tan graciencina com el mateix Flix, és trobés que el seu adversari en el podria donar perfectament el cas que En Flix és trovés que el seu adversari en el combat decidís per al campionat mundial fos un altre català. I per si això fos poc, en un altre torneig a celebrar als Estats Units per a decidir el campió del món del pes mosca, ha estat inclòs En Ferrand, actualment a l'Havana guanyant tants combats com disputa.

Després del que acabo de dir, crec que no val la pena de prolongar l'enumeració anterior amb els noms i qualitats de la llarga sèrie de boxadors estimables que segueixen, col·locats en un pla immediat als abans esmentats. Només m'interessava assenyalar en aquesta nota el poc interès que en general es dedica als nostres boxadors, d'altra banda prou lloats en els diaris estrangers, mentre que ací a penes són esmentats.

X. R.

L'APERITIU

Escenografia. —Totes les ciutats tenen el seu punt dolç escenogràfic; és aquell lloc en el qual la pedra de la ciutat s'estova i es fa apta per emmotllar-se a una forma de melodrama. Les grans viles que tenen una tradició confitada i penjada a coll i be i a més a més posseeixen un riu ample i urbanitzat, són les més adequades a la visió de teatre popular, amb vestits d'època o vestits actuals. A Berlín, per exemple, i a les vores del Spree, l'escenografia melodramàtica té un gust carregat de clínic i de salts fumades. És una excel·lent decoració per protagonistes que xuclen èter i mengen confitura de serpent.

Altres ciutats germàniques, com Dresden, amb el riu Elba desesperat i negre i l'arquitectura diplomàtica i rococó, és a propòsit per un melodrama de perruques i casacs, un melodrama amb senyores excel·lents i ufanes que es pinten una piga a cada galta i emmetzinen als seus amants amb confits de goma i menta. Tothom sap que París, amb el riu i les torres de Notre Dame, ha creat el tipus de melodrama de la guillotina, del xiulet i de la «femme coupée en morceaux». Toledo amb l'Alcázar i el paisatge arrebossat de terra d'escudelles i el riu ensotat, platejat i gandul, respira un melodrama de capitans amb plomes, que mengen sang i fetge, i van a robar monges del convent més pròxim. Si us heu passejat alguna vegada per la via Giulia, de Roma, en el barri jueu i a quatre passes del Tiber, és impossible que no hàgiu sentit tot el cartó i la paperassa d'un melodrama amb garibaldins vermells i Lucrècies Bòrgies despallades. Pensant en aquestes coses he descobert el punt melodramàtic de Londres; és un dels punts més explotats pel turisme, i no hi ha dubte que és un dels llocs més impressionants i més sòlids del món. Jo confesso que em fa un respecte absolut, però no sé quinà mena de borinot grotesc que vola dintre del meu barret fort, associa el paisatge i el melodrama.

El lloc en qüestió és el famós pont de Westminster amb el riu, el palau del Parlament i tot el que us deixi veure la boira. Naturalment que és de nit, perquè la nit és essencial per aquesta mena de visions; s'ha de veure la torre del rellotge il·luminada per dins i l'esfera amb les hores pintades ha de donar un caràcter de precisió en mig de la vaguetat de les ombres. La gran mole del Parlament s'ha de contemplar així, completament negra, amb les arestes esmoladíssimes i les punxes sense contemplacions; l'asfalt sembla una catifa feta amb impermeables de policies, i l'aigua del riu grassa i ondulant té totes les exigències dels olis pesats. Les barques que geguenen sota el pont tenen una majestat de balenes difuntes, i els fanals són com llums que agonitzen dintre d'una copa de «Pernod». Tot plegat és d'una rigidesa i d'una vaguetat magnífiques. El melodrama s'imposa, amb tot el tuf d'una sala popular, en la qual uns dents molt blanques esqueixen una taronja, i dues llàgrimes masculines perforen tota la mostassa enganxada en uns bigots estimulants.

El melodrama ha de ser policia i sentimental; ha de tenir una relativa grandiositat. En un moment determinat no se sap el perquè ha de passar per l'escena una pantera amb una criatura a la boca, i al final uns trompetes de metall incandescent han de cantar «God save the King» fent tot l'efecte de la veu humana.

Moltons. — El moltó, el be, o l'anyell, o el marrà, o l'ovella, són tot bèsties d'una mateixa mena, però de sexes i edats diferents, que juguen un gran paper en la poesia i fins en la litúrgia. Sobre els moltons s'ha fet una literatura sana i abundant a estones idíl·lica, a estones grotesca i fins carregada de pebre.

En la meua vida, no molt llarga, he vist tota mena de bides privilegiats, descamisats i ingenus. He vist també tota la pirria dels moltons, aquells que fins després de morts no es poden treure el tuf de la llana del damunt i la carn us deixa entre les dents tot un joc de cordes de guitarra. Recordo que en els temps una mica llunyans de quan estudiava Dret Canònic, vaig tenir l'ocasió de contemplar en el pati de la Basílica de Santa Agnès de Roma, uns buns que cuiden unes monges especials i que proporcionen la llana que serveix per a teixir el «pali», que és una mena de gran distinció que el Papa concedeix als cardenals. Aquests moltons litúrgics tenien una mirada delicadíssima i embafadora que no oblidaré mai. Altres exemplars podria citar d'una relativa importància. Però damunt l'herba d'Anglaterra he descobert els moltons per excel·lència. Són uns bèsties sense potes, sense cap, sense res; és a dir sense res, es presenten a l'espectador com una gran bola de llana blanquíssima; són uns moltons com gualtes rodones. Aquests animals són la clau del secret de moltes coses. Llurs costelles representen el màxim de l'amabilitat i de la gràcia britàniques. No seria possible l'existència d'aquestes girls perfectes, que damunt de l'escenari donen la sensació del ninot mecànic, i damunt de l'asfalt donen la sensació de l'amor esterilitzat, sense l'existència prèvia de la carn de moltó anglès.

Una nota alimentada amb aquesta carn definitiva arriba a tenir els ulls com les pedres precioses i les galtes com un préssec primer premi d'exposició d'horticultura. També és evident que sense aquests moltons, els oficials anglesos no durien la visera de la gorra tan lluenta ni tindrien a la punta del nas aquesta ditada de color de rosa, que és la ditada de la felicitat.

JOSEP MARIA DE SAGARRA
Londres, novembre.

L'èxit havent superat tot càlcul en la primera excursió en autocar per Espanya.

VIAJES MARSANS, S. A.

es complau a comunicar als seus afavoridors que amb data 16 de desembre sortirà d'aquesta la quarta excursió, visitant

Saragossa, Monestir de Piedra, Alhama d'Aragó, Madrid, Córdoba Sevilla, Granada, Múrcia Alacant, Alcoi, València, Castelló, Tarragona

Quinze dies de viatge amb allotjament i pensió en hotels de tot primer ordre i instal·lació confortable i

AUTOCAR PULLMANN

(proveït de calefacció per aire calent)

per 775 pessetes per persona.

Detalls complets en l'Agència **VIAJES MARSANS, S. A.**

Rambla de Canaletes, 2 i 4 - Barcelona
Conquistador, 44 - Palma de Mallorca | Sant Francesc, 18 - Olot
Pintor Sorolla, 16 - València | Major, 10 - Girona
Madrid, Sevilla, Vigo, Santa Creu de Tenerife, Granada, Saragossa, Bilbao, La Corunya, Pontevedra, Alacant, etc.

Joies Relotjes

J. Rocà

Rambla del Centre 33.
Passatge Bacarai, 2.

Sastre

Fontbernat

Cucurulla, 2, 1er

TOS

BRONQUITIS,
CATARROS, ASMA, etc.

La verdadera medicación balsámica la encontrará con el uso de las

PASTILLAS MORELLO

L'Hospital de la Santa Creu

Es un dels més importants edificis antics de Barcelona. Més que un edifici és un conjunt d'edificis d'èpoques diferents. De temps tardans són algunes reformes malvingudes que disressen part d'aquestes impressionants arquitectures. El dia que hom les restauri, bo i traient arrebossats, embans, sostres i parets, tindrem probablement grates sorpreses, alguna bona descoberta que afegirà encis a l'arquitectura de l'hospital.

Ex-hospital, diem, perquè l'Hospital de la Santa Creu ja no existeix: els malalts, els infermers, el convalescents, els administradors, els mobles, tota cosa hospitalària ha fugit d'aquest indret per anar a estatjar-se al grandios Hospital de Sant Pau, àdhuc per a fusionar-s'hi. Al capdavant una fusió més en la història del vell hospital barceloní, el qual no fou pas en principi Hospital de la Santa Creu, sino Hospital d'En Colom.

La fundació de l'Hospital d'En Colom data del segle XIII. En aquell temps, una rica família barcelonina, de nom Colom, posseïa per aquells barrals una enfilada de cases amb un abeurador públic que donà al carrer on s'arreglaven aquelles cases el nom de Carrer de la Pica d'En Colom. Així ho conta Victor Balaguer. En l'any 1229 el Colom propietari d'aquestes cases, canonge de la nostra Seu, cedí els tals immobles per a establir-hi un hospital, el qual s'anomenà Hospital d'En Colom. Diu Pi i Arimon que el Sant Pare Honorí III fou tan ben colpit per la caritat d'aquest canonge que posà la persona i els béns del donador sota la protecció del pontificat. En començar el segle XV es fusionaren amb l'Hospital d'En Colom els d'En Vilar i d'En Mercús, i a partir d'aquesta fusió l'Hospital s'anomenà de la Santa Creu, com la mateixa catedral que fins aleshores regentà un dels dos hospitals d'En Vilar i el d'En Colom. Aviat el bisbe i el capítol cediren altres dos hospitals, el de Masells i el de Santa Eulàlia. Aleshores hom enderrocà les cases d'En Colom i bastí en son lloc l'hospital que encara subsisteix. La primera pedra, o més ben dit, les quatre primeres pedres, foren col·locades no menys que una pel Rei Martí, altra per la reina Donya Maria i altra per Don Jaume de Prades, a nom del rei Martí de Sicília; la quarta pedra la posaren conjuntament el bisbe i els consellers. Aquesta cerimònia fou commemorada epigràficament en ço que avui és portal del carrer del Carme, amb lletres de pedra picada, en la forma següent:

J. H. S. † SPITAL DE SANTA CREU QUI FOU CUMENSAT A XIII FEBRER DEL ANY DE NOSTRE SENYOR MCCCCI

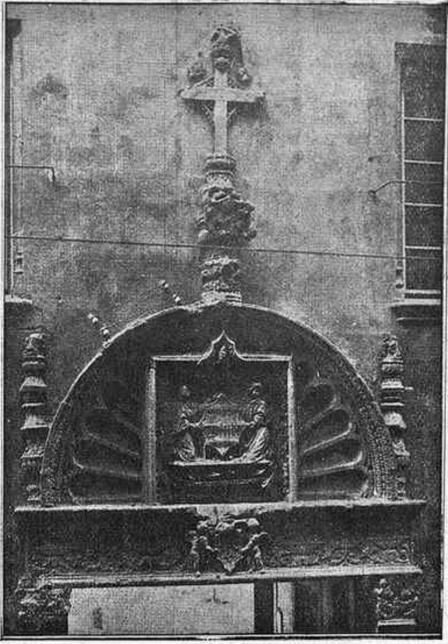
En el segle XVII es construí la Casa de Convalescència i l'edifici que l'enfronta en el pati petit, i encara, en començar el segle XIX l'Hospital de la Santa Creu xuclà el de Pere Desvilar o sigui de Sant Pere i Santa Marta. Després de tan absorbir hospitals l'Hospital d'En Colom o de la Santa Creu ha acabat per ésser absorbit per l'Hospital de Sant Pau, fundació del gran barceloní Don Pau Gil.

La Casa de Convalescència, anomenada també Hospital de Sant Pau, fou fundació de Donya Lucrècia de Gualba, senyora de Batllòria, Montnegre, etc., en 1622; les obres foren impulsades pel llegat, més quantios, del mercader targari Pau Ferran, en 1649. D'aquí la magnífica estàtua de Sant Pau que centra el pati, la ferradura heràldica que surt arreu de la decoració d'aquesta casa de salut, les històries de la vida de Sant Pau que decoren el vestíbul, la capella dedicada a Sant Pau i la denominació de l'edifici. Altres deixes de les senyores Victòria Astor i Elena Soler ajudaren a l'acabament d'aquesta casa, la qual començà a funcionar en l'any 1680.

Ara que, *grosso modo*, ja esteu en antecedents sobre la història del vell hospital, voldríeu fer-hi una ràpida visita? Entrem-hi, doncs, si us plau, per l'entrada principal, la qual es troba en el carrer de l'Hospital, l'antic Carrer de la Pica d'En Colom. El portal, d'estil plateresc, del segle XVII, degué ésser construït després de l'incendi de 1638, el qual destruï una part de l'edifici. Les finestres i gàrgoles de la part alta d'aquesta façana són bons exemplars, fàcilment restaurables, del segle XV. A mà dreta hi ha l'església de l'Hospital, la façana de la qual és un bon exemplar d'arquitectura barroca del segle XVIII, decorada amb un robust grup escultòric que simbolitza *La Caritat*, i és obra de Pere Costa, escultor vigatà de gran empenta.

Travessada la porta d'entrada que segueix, desemboquem en el pati gran. A mà esquerra hi ha el pou primitiu, gòtic, inutilitzat per insalubre ja en un principi, en 1537, segons resa la inscripció. Al mig del pati, entre acàcies, s'aixeca l'elegant i decorativa creu barroca, de pedra, que ara un metge sentimentalista i corcat de pessima literatura voldria traslladar a l'Hospital de Sant Pau, a pretext que els malalts de l'antic Hospital de la Santa Creu enyoraran aquell preciós exemplar del símbol de la fe, de la redempció, de l'esperança, etcètera, etc. Però el cert és que els malalts no veien mai aquella creu, i per tant mal la poden enyorar. Qui l'enyoraria, si la treguessin d'aquest lloc, serien els altres barcelonins sans i bons, i els mateixos malalts un cop guarits. D'altra banda a l'Hospital de Sant Pau els malalts tampoc podrien veure-la, i, en tant que símbol, al creient totes les creus li són santes i bones.

A banda i banda d'aquesta creu ja incorporada al vell hospital s'obren els enormes arcs gòtics de la infermeria d'homes, a mà dreta, i de l'infermeria de dones, a mà esquerra. Aquestes infermeries són del tipus de les antigues grans sales gòtiques catalanes, cobertes de fusta sobre grans arcs forals de pedra: són dues sales enormes, probablement les més altes, amples i llargues del nostre gòtic civil, si prescindim de les semi-religioses que a Poblet i a Santes Creus serviren de dormitori de noicis. En aquest pati gran l'arrebossat deu

Coronament de la porta de l'Hospital de la Santa Creu (Foto Arxiu Mas)

amagar bona obra de pedra esquadrada, finestres gòtiques i algun altre element gòtic.

Un curt passatge cobert amb volta de creueria i amb arcs gòtics d'entrada i sortida diferents i excèntrics ens deixa en el pati petit, on s'aixequen les dues susdites construccions del segle XVII; la de mà esquerra és la Casa de Convalescència; la de mà dreta és l'antic Col·legi de Medicina. En travessar la porta d'aquesta Casa ens trobem en espaiós vestíbul decorat fins a l'alçada d'un home amb arrambador de rajola de València policroma i historiada amb complicades composicions molt decaentes que representen episodis de la vida de Sant Pau. Són obra del rajoler barceloní Llorenç Passoles, del segle XVII, segons identificació de Mn. Josep Gudiol. Unes belles portes barroques de fusta tallada i pintada comuniquen amb el pati de la Casa de Convalescència, un dels més bells patis antics d'aquesta Barcelona tan rica encara en patis de tot temps des del gòticisme ençà. És d'estil neo-clàssic, amb claustre baix i galeria superior, molt noble. Al centre hi ha un pou barroc surmuntat amb una nerviosa i valenta escultura de pedra, la imatge de Sant Pau, obra de Lluís Bonifaci, l'avi, el fundador de la dinastia d'escultors barrocs, de Valls, que canvien el nom de Bonifaci pel de Bonifac, segons es desprèn de les investigacions de Cèsar Martinell. Als dos costats del pati unes simples però solemnes escales amb sòcols de bona rajolera oral, policroma, obra del rajoler barceloní Bernat Reig (datada de 1776, i identificada per l'esmentat Mn. Gudiol), condueixen a la galeria superior, on hi ha el dormitori, el menjador, la capella i alguna altra dependència. Des d'aquesta galeria hom pot apreciar un detall que des de baix no es veu i que revela el bon gust del fundador en fer construir luxosament i de mà de mestre aquesta Casa de Convalescència. Em referesc a la decoració de les teulades, on les teules vernissades de verd fan l'esquena d'ase i em sembla recordar que els canivells i tot. Gèrricons de terracuita així mateix vernissats decoren els angles d'aquesta arista; alguns d'aquests gèrricons haurien d'ésser restaurats. Un bell jardí suspès, com els del palau de la Generalitat, de l'Ateneu Barceloní i d'altres casals barcelonins, afegeix alegria al goig d'aquest primer pis.

La Capella és una joietta barroca on la decoració pictòrica i rajolera s'atapeïx; és una capella en miniatura, llampant i gaia com la convalescència dels pobres que hi vingueren a rememorar el cel per les ineffables digestions que la munificència del senyor Pau Ferran els proporcionà. El frontal de l'altaret, de rajola policroma, ostenta un Sant Pau que deu ésser obra del Reig o del Passoles esmentats, i la còpia-pintura és obra d'Antoni Viladomat, pintor d'enorme anomenada en els fasts de la Barcelona decadent.

En eixir del carrer del Carme, en la cantonada del carrer d'Egipcíacues, en fornicul barroc, altra imatge de pedra que representa l'apòstol dels gentils, mol inferior a la de Lluís Bonifac.

Sembla que ara l'Ajuntament té el propòsit de destinar aquest conjunt d'edificis antics, convenientment restaurats, a estatjar institucions de cultura: museus, biblioteques, acadèmies, etc., ço que estarà molt bé.

J. SACS

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

Els nostres jardins

III I DARRER

Després d'haver tractat de les plantes dels nostres jardins, així de les que importem d'altres països, com de les creacions del nostre propi, examinarem ràpidament un altre aspecte important de la nostra jardineria: l'obrer jardiner. I després d'aquest examen acabarem l'enuig dels presents articles, que han tingut el defecte de tractar una matèria que l'autor tracta cada dia; inconvenient que els ha llevat tota l'agilitat i la gràcia d'improvització que tenen els escrits quan versen sobre matèries que l'autor desconeix o que només coneix d'haver-ne sentit parlar.

Així doncs, entrem en matèria (un cop de coll, i avall!). L'obrer jardiner és un dels elements bàsics de l'art dels jardins—molt més que no pas un paleta ho és de l'art o ram de la construcció, que alguns anomenen arquitectura—. L'obrer jardiner ha d'estar dotat, a més a més d'uns coneixements tècnics imprescindibles, d'una mena de sensibilitat, humil i profunda, que li doni un gust simple i natural, i que el faci apte per tractar les plantes, molt francament i molt com a amic. L'extraure els jardins de la digna classe dels peons, sense altre estímul que l'augment de salari, i sense altres coneixements que la barroera experiència del remenament de quatre plantes, no pot donar jardins de veritat. El jardiner es fa a poc a poc, creix en el seu art com l'arbre noble, lentament i tranquil·lament. Quan la classe dels jardins s'emobreix, en nombre i en qualitat dels seus homes, és mal de fer el retornar-li la força; perquè el jardiner improvisat és un concepte difícil de traduir a la pràctica.

A les darreries del segle passat, Barcelona tenia un contingent notable—un floret, que en diuen—, de bons obrers jardiniers. En aquell període, presidit pel mestre Oliva, si l'art dels jardins no va ésser excel·lent en els seus resultats artístics, no fou per falta de l'element "obrer jardiner". Els nostres obrers jardiniers van tenir anomenada a tota Espanya, i l'Oliva n'expedí diferents als quatre punts cardinals de la Península. Però aquell període passà, i vingué la decadència de que vàrem parlar al primer d'aquests articles. S'estroncà l'afluència d'aprenents de l'ofici de jardiner. Els vells s'anaren morint, i el que és pitjor, mudant d'ofici, el qual la poca amor dels senyors per els jardins feia mal pagat. Com que el jardí no era estimat pel propietari, aquest opinava (i molts ho creuen així, encara) que un jornal de peó era més que suficient per al jardiner. El resultat va ésser el lògic: els obrers jardiniers millors van desertar l'ofici; i sobretot, desviaren llurs fills d'una professió que veien escarnida i agònica. Han quedat els heroics, els excepcionals... és a dir, molt pocs. Si jo hagués d'admirar-me d'alguna cosa d'aquest treball enorme i rapidíssim de jardineria que darrerament hem fet a Montjuïc i a tot Barcelona, m'admiraria d'haver-lo vist fer a una mena d'exèrcit que, admetent que tingués un general mediocre (millor m'estaria dir dolent) i uns bons i abnegats comandants de divisió, estava del tot privat d'oficials i de quadros subalterns de comandament. Peons jardiniers que han fet de cap de colla, pagessos sortits de l'hort i convertits en cultivadors de plantes fines—quin estrany cos inorgànic, malgrat la seva aparença exterior organitzada i metòdica! En el fons ha estat una Croada; però convé no haver de fer de miracles.

Convé, al contrari, que posem fil a l'agulla per tal de refer el nostre ofici de jardiniers. El prestigi que encara té la jardineria catalana a tot Espanya, no ha d'ésser deixat en banda, a mercè del corrent que se l'emporta cap a la mort. He vist, aquest estiu, una petita escena, al vall de l'Orotava, que sembla encara una lluisor d'aquell prestigi. Jo dirigia allà el jardí que s'hi fa el duc de Peñaranda, i donava les instruccions al seu cap-jardiner, vingut de Madrid, i al tècnic, habitant de La Orotava, que inspecciona els treballs de jardineria: doncs bé, les nostres converses, les meves instruccions, es digueren en català, per la senzill raó que els dos tècnics jardiniers que amb mi parlaven eren catalans. Un d'ells, el de Madrid, és l'amic Ortiz; i el de La Orotava és el cap del famós jardí botànic d'aquella Vall, el senyor Bolinaga. Però no puc evitar de dir que tinc la sensació que estem a les escorialles d'aquell prestigi; i si hem de refer-lo i continuar-lo, hem de pendre ràpides disposicions per provocar un retorn dels joves cap a l'ofici de jardiner.

L'Ajuntament de Barcelona ha fet provatures en aquest sentit, però, fins ara, la seva poca amplitud no ha permès d'apreciar-ne el fruit. Al temps de l'Escola dels Bells Oficis no s'entengué que els deixebles haguessin d'ésser aprenents de jardiner, sinó que apuntaven més enlaire, i el títol al qual aspiraven era el de director de jar-

dins. Algunes temptatives que es van fer per interessar els obrers jardiniers no donaren resultat. De fet, aquest resultat no pot ésser obtingut més que per una entitat que pugés donar treball remunerat als xicotets, mentre siguin aprenents, i que, després, els pugés oferir certa garantia que l'esforç de l'aprenentatge serà apreciat, i que, almenys els millors dels aprenents, podran trobar, com a jardiniers, una situació estable i relativament ben pagada. Fet i fet, doncs, caldria que l'Ajuntament de Barcelona tornés a començar la seva acció en pro dels aprenents de jardiner, ja que ell està en les condicions que acabem d'indicar, això és, que pot mantenir els aprenents durant llurs pràctiques, fent-los treballar als viviers i jardins municipals, i pot pendre, més tard, els seus jardiniers entre els aprenents més aptes.

Damunt d'aquesta base, una Escola Municipal d'Aprenents Jardiniers seria factible i molt útil. Sembla que tres o quatre anys d'aprenentatge, durant els quals les pràctiques continuades fossin sostingudes per explicacions teòriques sobre Botànica y Física elemental, nocions de Química i una tintura de francès, dibuix, geometria i poc més, serien prou per posar en bon camí els xicotets aprenents. Després, l'ajut municipal, o bé llur activitat privada als establiments d'horticultors importants, els faria progressar per aquest bon camí, fins que arribessin, en ésser homes, a convertir-se en jardiniers de veritat.

Però aquesta obra no ha d'ésser considerada com a purament municipal. Com vàrem dir quan tractàrem de les plantes, no són els jardins i els jardiniers públics els que indiquen la prosperitat d'una horticultura, sinó els jardins privats i els jardiniers i els amateurs particulars. Als establiments d'horticultura els escua una gran part del treball de preparació dels aprenents, i aquests establiments en trobaran un resultat econòmic, quan els nostres obrers jardiniers, escampats lluny de casa, es recordaran que és ací on podran adquirir les plantes que necessitin. I l'amateur ha de fer, també, molt per elevar la categoria dels obrers jardiniers, mirant de cercar els millors per destinar-los al cultiu del seu jardí, pagant-los més bé, i pensant que un mal jardiner al jardí, duu tant de desprestigi al senyor, i l'ha d'avergonyir tan seriosament al davant dels seus amics, com el suportar dins la cuina i a la taula, les tristes fallides d'un cuiner indigne d'aquest nom.

NICOLAU M.ª RUBIÓ I TUDURÍ
Arquitecte

Tracta de blancs

Segons *L'Europa Central*, de Praga, les descobertes del Dr. Voronoff han fet perdre el cap als habitants de Novi-Said (Iugoeslàvia). Sembla que en aquesta ciutat, no sols hi ha molts ciutadans disposats a fer-se rejuvenir—cosa que no té res d'estrany—, sinó d'altres de disposats a prestar-se al rejuveniment dels altres—cosa que ja és una mica més estranya.

Fins ara hom havia trobat voluntaris per a la transfusió de sang, per exemple, però semblava difícil portar l'abnegació—combinada, és clar, amb la cobejança.

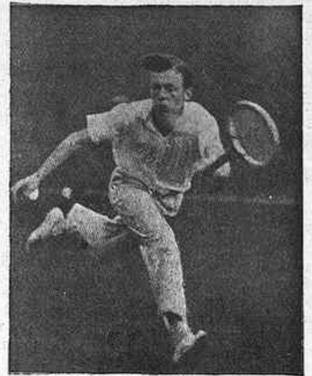
Un professor de Belgrad, membre del Tribunal internacional de La Haia, demana a la Cambra Sindical iugoeslava sancions contra els metges que procedeixin a operacions d'aquesta mena i diu: «Si la vivisecció és condemnable, més condemnable són encara unes pràctiques que afegeixen a la crueltat de la vivisecció la immoralitat de la tracta de blanques, o, millor dit, de blancs.»

Les llums de la ciutat

Retorn de Barcelona

Christian Boussus travessa el món d'una correguda, com si es tractés d'una pista de tennis. A París només el trobeu amb una maleta a la mà, acabant de baixar d'un tren o corrent cap una estació. Si s'asseu, al seu voltant es crea una atmosfera de sala d'espera.

L'he vist un instant, quan arribava de Barcelona i se n'anava cap a Düsseldorf, en l'esplèndida i delicada botiga d'arts i retrats que son pare, M. Maurice Boussus, acaba d'obrir a l'avinguda del Maine, Montparnasse.

CHRISTIAN BOUSSUS

La vitrina, feixuga de llum submarina, crida de lluny la mirada i fa canviar de vorera. Sota les làmpares baixes, tres elefants de la ràfia s'aguanten com al retorn d'una nit massa alegre. Els collarets ragen multicolors en rius de llum indolent on bogueu misteriosos peixos de vidre bufat. A mà dreta, sota els feixos conjugats de dos fars d'auto, el «Chien Andalou», ensenya sota la qual és posada la casa, es deixa adorar en una plàcida imatge de porcellana.

En aquest quadro espiritual i mesurat, Christian Boussus ens parla de la seva joventut glòria, o de Barcelona que acaba de festejar-la. En parla amb aquella simplicitat difícil, tan allunyat de l'orgull com de la falsa modestia, una simplicitat a la Lindbergh, al qual, d'altra banda, s'assembla d'una manera sorprenent.

Es una meravella deixar, un vespre qual-sevol, un París fred d'asfaltats lluenters per saltar, unes quantes hores més tard, sota el gran sol de Catalunya entremig de l'entusiasme d'un poble alegre.

Barcelona, amplemunt escampada cap al mar, amb avingudes rectes i clares com a cops d'espasa, nits tèbies i remoroses de multituds, les llums de l'Exposició, la Catalunya en fi, heus ací tot el que evoca ràpidament Christian Boussus amb els ulls brillants encara de plaer.

Domingo, que ha entrat silenciosament, l'escolta amb tot el cor. Porta uns croquis d'altre temps, fets en els teatres populars de Barcelona. I tothom es posa d'acord a reconèixer-hi la Gaité Montparnasse.

Així es responen i s'acorden els ritmes de les dues capitals. París és al voltant nostre, amb la simfonia de les seves vides múltiples. París, resum del món, que el decanta i l'expressa en el gust perfecte, les línies netes dels objectes i dels colors d'una botiga montparnassiana.

Barcelona viu en els records i en les enyorances, amb tot el seu sol, totes les seves multituds i totes les seves nits.

No hi ha sinó un mateix ritme fraternal. I el «Chien Andalou», cándida sota els projectors, s'ocupa de no pensar en res.

PHILIPPE LAMOUR

El fill del financier. — Mamà, tinc una idea.

La mare. — Sí? Quina?

El fill. — Mira, em promets dos duros, però només m'en dones un. Així jo t'en deuré un, i com que tu m'en quedaràs a deure un altre, estarem en pau.

(Passing Show.)

de gent de tots els països, edats i sexes usen cada dia el

fijapelo
VARON DANDY

Reconegut per tothom
únic en el món

EN ROC I LES FORMIGUES

Conte inèdit de MIQUEL LLOR

La carterera sota el braç, armat d'una formidable lleisca de pa amb mel, En Roc va cap a l'escola. Rumia:

—«Los tres àngulos de un triángulo, sumados, forman... forman»... ves! em sembla que formen dos «rectos. Los tres án...»

A la cantonada veu En Pere i En Pep amb les gorres ensorrades fins les orelles. Fan saltar els patacons contra una llamborda polida per l'aigua de la canal. En Roc se'ls planta al costat i, tot ventant unes coratjoses mossogades al pa:

—No veniu a estudi?—els pregunta. En Pep se'l mira amb posat desdenyós.

—Fem campana!—consent a respondre-li.

—Es que don Jesús farà «repasso» de geometria, aquesta tarda.

—Que se'l faci sol!—observa En Pep, enganyant-se el nus de la bufanda cap al clatell— Nosaltres anem a collir ametllons verds i cargolins.

—En Vallès ens ha dit que hi ha un niu de formigues amb ales, a la passera del convent dels Gossos.

—Amb ales?—pregunta En Roc, els ulls encantats.

—Vols venir-hi?—l'incita En Pep aixecant-se.

—Don Jesús ho diria a casa—prova de balbucejar En Roc.

—No en sap aquest, de fer campana—afegeix En Pere amb menyspreu— Té por que la mama li pegui.

—Apa: vé a estudi, vé!—fa En Pep, etzibant-li una mica d'empenya, que En Roc, enrojolat de sobte, li torna amb més força. Els dos vallets el deixen sol.

—Amb ales!—pensa En Roc tot caminant—. I de segur que volen!— El convent dels Gossos, ell no l'ha vist mai per dintre: aquell convent sense sostres i sense freres, amb tot de rates pinyades que hi volen de cap a cap, a entrada de fosc! Però don Jesús ho diria a casa seva; encara que, un dia o altre, tots els xicotets solen fer campana! Ell ara ja és gran; ja no li fa gens de por travessar la via del tren! És tan gran, que gairebé ni recorda el temps en què topava de cap amb les claus dels panys de porta.

—«Equiláteros, isósceles, escalenos»—li acut a la memòria. Aquests noms, si semblen inventats expressament perquè don Jesús pugui fer quedar malament els xicotets d'estudi i estalviar-se els «premios».

Arriba d'esma al cancell de l'escola. Els alumnes canten la salutació de la tarda. En Roc cuita a pujar l'escala: no fes tard! Collir ametllons verds, veure formigues amb ales, blaves de segur! Trepitjar els pilots de runa brillant d'allí a prop de la fàbrica, dels quals poden portar-vos-en tresors!... En Roc es tomba, s'atura, amb el cor estret. L'oració s'acaba. Ell comprèn que ha deixat que es fes tard. El mestre ja l'ha de renyar...

Venta correguda cap al carrer, acuat d'ulls, com embriagat. No voldria anar-se'n, però corre més, el vent li brunza les orelles, l'atordeix. Voreja els horts suburbials; salta el terraplè; entra per la sendera d'un camp; travessa el pas a nivell; sent xiular el tren; obre els ulls. El tren s'acosta; En Roc s'estantola contra el mur del talús; veu venir i venir més la locomotora, amb esbufecs enormes, enbrats com un gegant de rondalla; passa atronadora amb una ventada de fornai; el mur, les pedres, els genolls d'En Roc trontollen d'horror. Després, de mica en mica, el silenci...

Respira l'aire dels horts, aire de festa, d'una festa clandestina, mig de delícia mig de neguit. Ara la felicitat. Però Penutja la carterera dels llibres com una acusació muda. D'entre dues cols espigades veu dreçar-se un hortolà que el mira, la mà sobre els ulls. Prou s'adona que ell fa campana! En Roc se'n va de dret vers un munt de pedres; cal amagar la carterera; mira de reüll entorn i la dissimula entre uns quants maons; aleshores sent una fressa. En Roc s'aixeca amb el cor trasbalsat. És una falzia que surt d'una esclatxa de parot.

No l'ha vist ningú. Se'n va a cercar els companys. Com que corre amb un trot accelerat, es fa l'efecte de l'haça de la tartana: que sempre mira amb ulls esbojarrats, talment com els de la tia Lluisa, que se'n va anar de casa sense dir-ho a ningú, i el pare i la mare eren tots desesperats i enraonaven baixet com avergonyits.

En Roc ja és vora del convent dels Gossos: en un no res serà a la passera del rec. Mira si hi veu En Pere i En Pep; els crida; no li responen. Se'n va sol, amb la gran esperança de les formigues alades. S'hi acostà; s'ajup a prop de cada còdol; no hi veu cap formiga ni un sol forat enlloc. S'adona d'una altra passera forada un tros enllà; més lluny una altra. Hi acut; furga, escorcolla. No res. Decebut, se'n va una mica de marge, els ulls encara il·lusionats per les ales blaves de les formigues meravelloses.

—Faig campana!—pensa tot d'una. Prova d'accontentar-se amb el goig que fa aquest mot extraordinari quan és proferit pels llavis dels companys d'escola. Però no ha vist cap formiga. Mira el convent dels Gossos, tot escrostonat i rogenc de sol

Unes quantes posts clavades tanquen l'entrada. En Roc pensa que les hi hauran posat els lladres per guardar les rapinyes. És un lloc tan segur com una cova. Ell, En Roc, del terrat estant de l'eixida, alguna vegada ha vist passar, ben a vora d'aquella porta, una parella de civils amb bigotis feréstecs, sense sospitar-ne l'amagatall.

Prova de moure la tanca; cedeix, però En Roc es fa enrera amb una vaga temença. Recorda que ja és gran i no li escau esporugir-se. L'altre dia fins va poder abastar el despertador de sobre la calaixera!, i li va donar cor, sinó que, al revés, per no fer soroll. Des d'aleshores que el rellotge no va i la mare no l'ha renyat, a ell; és perquè encara no sap que ja arriba ben bé a la calaixera!

Cal entrar: veure les cambres desertes, la cuina enorme, com les dels convents afeguts als corms vells, dels quals se'n ha fet patacons. Llisca de costat i entra, els ulls lluents de curiositat. No res; el convent sols és una carcassa clivellada, amb puntals de bigues mig podrides. Tot a terra és encatit de mates cendroses, punxadisses. No és lloc per amagatalls de lladres ni sols per campar-hi gitanos. En Roc crida En Pere i En Pep. La veu fa un resó desolat com si ell fos a dins d'un pis per llogar.

—Faig campana!—rumia de nou.— A estudi ja hauran dit la lligó de geografia; tots els nois que no hagin fet campana hauran tornat a provar d'entendre què representen els gravats confusos del llibre, aquella tempesta amb un llamp i un vaixell a punt d'engolir-se! una mica d'onada negra; un «arrecife» com el pessebre de casa la padrina i un «golfo» com un bassal.

Se'n torna, contristat. Una sargantana espaordida fa moure una planta; En Roc creu que entra un dels lladres; té aquella mateixa por de les nits, quan a través de l'embà, sent que l'avi somnia, amb vagues gemecs misteriosos que li glacen la sang. Surt precipitadament; el terror li estreny les espatlles com una mena d'urpa. Una estrella li esquinça el davantal; se'n torna corrents fins en mig dels horts. Seu en un marge, rosega un brims secs.

Encara no és l'hora de sortir de l'escola! Ara deuran fer lectura; don Jesús es posarà a prop de cada un dels xicotets que ja passen el «manuscrito» per fer-los llegir alt unes quantes ratlles. El mestre els anirà senyalant les paraules amb un escuradents; tots els xicotets li sentiran aquella olor que ell després de carn d'olla i de cendra freda, aturada entre els desfilats de la corbata.

En Roc se'n va a poc a poc a cercar la carterera. En Pere i En Pep hauran anat a collir ametllons; tornaran a casa amb un mocadoret de cargolins. En Roc camina a vora dels rengles de cols i ensiams; s'avorriria si no fos que passen tot de núvols com muntanyes vaporoses i ell es posa a córrer per tal de petjar-los l'ombra; però aviat el depassen i es descoratja. Potser trobi la diversió de fer campana si s'enfila a dalt d'aquella pomera sola!

Seu en una branca enlairada. D'allí sí que veu, com qui diu, tot el món: la punxa de les Salesses; la Sagrada Família, com un joc de bitlles; les torres del Guinardó, coronades de flors de pedra; els gasmetres allí baix a mar; i arreu tot de piles d'escombraries, de runes...

S'està cama ací cama allí; li agrada prémer-les amb força contra la barana. De seguida pensa que les noies grans no saben aguantar-se bo i enfilades!: tenen les cames poc fortes; se les esgarrinxarien, tan blanques i fines!... però els nois no les han de mirar: és pecat; tan blanques i fines sota la roba... S'estremeix.

—«Equiláteros, isósceles, escalenos.» No hi havia cap formiga a la passera; amb les ales d'un blau clar com les papallones de la capsa del mestre, travessades per una agulla; però a En Roc no li agraden perquè són mortes i fan olor de museu. Si fos petit, demanaria als Reis una capsa de colors per pintar formigues amb ales. Però ja sap que allò dels Reis és una enganyifa bona pels nois totxos. I ell no ho és, de totxo! La safata al balcó... apoderar-se'n, amb aquella esgarripança de fred, encara que no en faci... Sort que el pare li ha promès comprar-li'n una, de les grans, però la dels Reis hauria estat millor, duta d'aquelles terres de tan enllà que cap vapor no hi arribaria.

Però tot d'una recorda que fa campana; que el mestre el castigarà; que ho dirà a casa seva; els ho escriurà en un d'aquells papers que té amb el dibuix d'un món, un tinteràs i una gran senyora vestida com un capellà quan diu missa. El pare el mirarà amb ulls terribles; no li comprarà la capsa de colors, de les grans.

Llisca de l'arbre. Sense saber per què, torna a córrer camí de l'escola: sent el xoc de les passes damunt la terra seca, com si fos buida de sota; però a sota de tot van i vénen vaixells i automòbils i homes cap per avall, sense que els pugui la sang al cap. Poaser dient-ho ben dit, don Jesús no el descobriria. Per haver fet «una estona» de campana! Li donarà la mà, li parlarà de seguida de les formigues!

De sobte veu el balcó de l'escola amb el

pal de la bandera i els vidres emblanquinats. Un tremolor sobtat li puja genolls amunt; s'atura, com abans al primer graó; els alumnes conjuguen a cor l'horrible «pretérito pluscuamperfecto». No; val més que el renyin; esperarà l'hora de la sortida a qualsevol recó; no gosaria entrar. Però reveu la magnífica capsa de colors; un pinzell molt fi per pintar les ales de les formigues blaves, amb un voraviu daurat, i dues clapes negres com dos ulls...

Puja l'escala d'un impuls; es planta en mig de la sala, esblaimat, els cabells estarrufats, la roba estripada. Sent un brao perdedor, com del mar; és una riallada de tota la classe que el saluda. Una ombra enorme se li acostà, l'agafa pel coll, humit d'una suor freda.

—«Señor Bernades. Haga usted el favor de decirme qué hora es.»

I es troba a frec d'ulls l'esfera d'un rellotge, polsosa, indesiferrable, aguantada per una mà grassa i negra de pèl.

—«Quería hacer campana, pero...» — un sanglot li obtura la veu; però l'orgull, instantiu, es redreça. En Roc no vol plorar davant dels xicotets. S'envermelleix i prou.

—«¿De dónde viene usted?» — bramula don Jesús, reprimint-se.

—«Me han dicho que hay hormigas con alas en la passera.»

La iracúndia del mestre esclata. Amb un cop de regle pacífica el tumulte de la classe. S'engega amb un detonant discurs per blasmar la malifeta. Els mots puguen, s'infien, rellisquen per damunt de la sensibilitat dels deixebles, qui-sap-lo divertits. Parla de la consciència; del bé i del mal; d'uns passos a nivell sembrats de perills; de certes parets esberlades i de mal acostar-s'hi; de pares confiats en el zel del professor; de professors refiats en la bonesa dels alumnes...

Cada segon que passa, En Roc s'adona que va perdent la por; fins llavors es sentia impulsat a acostar-se al mestre, acceptar el càstig merescut. Li hauria besat la mà, malgrat l'olor de carn d'olla. Sols li deixés dir allò que necessitava declarar-li! Però ara ja no sabia concretar-ho; li sent el barboteig de la veu escardalena, el mira com gesticula dins del vestit de color de pòls. En Roc es va enfredorint. Ni que encertés els mots, ara no li diria res; si tampoc no entendria per què ha fet campana! Pensa que el mestre no haurà tingut mai una esona per donar un tomb cap als horts en dia feiner. Es penedeix d'haver tornat.

La indiferència del noi enverna la ira del mestre. Exhaust de frases retòriques, s'atura. Fulmina la sentència; restarà tota la tarda agenollat amb una carterera a cada mà. A desgrat de la mortificació, En Roc obeeix amb una secreta alegria: la capsa de colors és salvada!

La classe reprèn la lligó; tots obliden el deixeble castigat; tots no, per tal com de sobte ell sent una mica de rialla dissimulada, allí a prop, al primer rengle de bancs. Aixeca els ulls: els obre enormement. Ha vist En Pere i En Pep: el mirren, li fan pam-i-pipa, riuen d'ell per sota el nas.

—Ja has vist les formigues?—li diu l'un, quan don Jesús és a un altre cap de sala.

I encara riuen més. Ell comprèn que l'han enganyat, que ha estat motiu d'una befa. I ells han anat a estudi! Se li enrogeixen les galtes i el front; de sobte els llença una de les carteres entre cap i coll.

El mestre acut, amb estupor. La sang raja del nas de l'agredit. En Roc, tremolós, escabellat, feréstec, es redreça amb tot de grans de sorra clavats als genolls. S'acara al mestre; voldria dir-ho tot d'una vegada, però la indignació el dificulta. Balbuceja:

—«El, ha sido...»

Ja no pot ni li deixen dir res més. Aquell acte d'indisciplina no té precedents en el record de don Jesús. Agafa el rebel pel clatell i l'empeny vers el rebambró de les escombres i les galledes. Abans de tancar-lo, li fa saber que avui mateix escriurà al seu pare, perquè sapiga quina mena de fill té; que no sortirà d'allí fins que la família vagin a buscar-lo.

El terror silenciosa la classe. Don Jesús seu dignament a la seva càtedra corcada; obre el llibre...

En Roc sent orelles endins el brunz de les paraules, sonores. Si ho pogués explicar ben bé al pare i a la mare, potser no ho creurien allò de «merodeador de los huertos», de «vago», de «predestinado a un fin desastroso!» Però ja sap que no l'escoltaran.

Adéu, caps de colors, ales de papallona rutilants! Enllà de la finestra, veu el convent dels Gossos en mig dels ermots, les passeres de les formigues amb ales, blaves de segur!...

I aleshores, com que ningú no el veu, ja pot desampallegar-se de l'orgull i plorar. Es sent abandonat, fet un rebuig, com aquelles escombres velles del recó.

Una mica de sol surt de rera un cap de núvol que li fa de coixí per a la posta i daura la maranya de cabells, la bufanda i els estrips del davantal d'En Roc. I En Roc «ja» es va sentint reconfortat d'aquella companyia, sense saber encara que ho sigui. I plora...

MIQUEL LLOR

NOTA.—Aquest conte de Miquel Llor serà inclòs en el volum L'endemà del dolor, de pròxima aparició dins la sèrie «Històries curtes» que publica l'Editorial Proa.

ELS LLIBRES

PERE COROMINES, Les llàgrimes de Sant Llorenç

Pere Coromines és una de les figures més interessants i més simpàtiques de la literatura catalana. Un dels tipus més complets d'escriptor amb què comptem avui dia. Ha tocat moltes teclès en la seva vida, al través de les seves ja nombroses obres, i sempre amb una expressió personal característica, una intel·ligència aguda, un vigorós temperament que els anys no han aconseguit d'esmoreir, un estil matissat i fresc, un llenguatge saborós i sensual, una mateixa embranzida lírica i un sentit innat de l'idioma donen vida als seus llibres i, malgrat de sentir-nos-en moltes vegades allunyats, ens els fan estimar. No fem cap excepció. De *La vida austera* als *Jardins de Sant Pol*, passant per aquells joiells voluptuosament cisellats que són *Les gràcies de l'Empordà* i *Al recés dels tamaris*, als episodis fins ara apareguts de *Les dites i facies de l'estrenu filantrop En Tomàs de Bajalta*, d'una complexitat torbadora i dionisíaca, i a la novel·la que acaba de donar-nos, *Les llàgrimes de Sant Llorenç*. Ens plauria ara d'anar resseguint un a un tots aquests llibres, de treure'ls del prestatge, de confrontar-los, amb una lenta i amorosa delectació. N'hi ha per tots els gustos i per totes les hores. Del classicisme ultrancer dels uns a la més exigent modernitat dels altres. (Cap jove escriptor català no s'ha vist amb cor de fer una novel·la com *L'avi dels mussols*, d'una tècnica audaç, que emparenta Coromines amb els més inquietos novel·listes d'avui.) Però hauríem de quedar-nos amb les ganades i deixar-ho córrer per ara. Ens entremidriem tant pel camí que no ens quedaria alè ni temps per arribar a *Les llàgrimes de Sant Llorenç*, que és el que avui ha d'ocupar-nos.

Tot això ho ha fet Pere Coromines amb una atractiva manca de pretensions, almenys aparent, amb una bonhomia agradable, amb un to confidencial, de conversa entre amics en la saleta confortable, amb algun detall anacrònic, d'un interior burgès. És una tasca silenciosa i tenaç—la seva obra no ha estat del tot reconeguda encara, ací on tantes mediocritats assoleixen en pocs dies prestigis absurds, i no són aquestes ratlles apressades les que han avui de fer-ho—que un dia serà valorada com cal. La història de la literatura catalana està per començar encara. Quan es faci, a consciència i sense pressions de cap ordre, hi haurà moltes sorpreses i molts desenganys.

S'ha parlat molt, arreu, de la *novella novel·la*. De la novel·la, diríem, esmerçant una bàrbara terminologia actual, cent per cent. (Nosaltres li preferim la confusió de tots els gèneres, l'aportació de l'assaig, del poema, de l'autobiografia, de la filosofia, al clos esbatanat de la novel·la. Però això, ara, no és del cas.) S'observa ja per tot el món un cansanci de les subtilitats de la intel·ligència i dels funambulismes del sentiment, uns desigs vivíssims de retorn a les fonts primàries de tots els gèneres literaris. Allò que hom ha anomenat, una mica pintorescament, la tornada al patró or. És el procés normal d'avenç i retrocés de totes les coses humanes. Però el temps no ha passat en va. Alguna cosa resta de l'enlluernadora i dolorosa experiència. Totes les angústies patides, les inquietuds acumulades deixen la seva petjada inextinguible. I el novel·lista modern, que vol ésser un primitiu, aporta a la forma clàssica de la novel·la les terribles i les llusors del seu esperit d'home d'avui.

A conseqüència de tot això, la novel·la fullotó sofreix una revifalla. Dignificada, reivindicada després de molts anys d'olímpic menyspreu per part dels intel·lectuals, refeta la seva categoria per l'elevació de de l'estil i la superació de la tècnica constructiva, torna a gaudir d'una certa voga. *Les llàgrimes de Sant Llorenç*, reduïda a les seves línies essencials, és una simple novel·la per entregues. El seu argument no és diferència gaire del d'aquelles càndides i romàntiques novel·les inacabables de Pérez Escribà i Luis de Val, que encara avui fan les delícies d'algunes ànimes ingènues. No hi fa res. L'habilitat de la seva composició i la fluïdesa harmoniosa del seu estil, si altra cosa no hi hagués, serien prou per a salvar-la i fer-la digna de l'atenció del lector més exigent. El seu autor ens diu (els crítics hauríem d'estar molt agraïts a En Pere Coromines que en la «Història d'aquest llibre» que precedeix tots els seus, ens dona la meitat de la feina feta) que la història té una base verídica i que ell no ha volgut fer més que un *romanç* de canya i cordill, i amb innocències de donzella i picardies de gat vell, ens va contant les peripècies de la dissortada *Maria i res més*, sense que ni per un moment decaigui l'interès. Coromines, que domina la tècnica de l'ofici, reproduïx amb una traça meravellosa els ambients en els quals es desenrotlla el seu romanç: el convent de monges, la família de l'advocat, el balneari, i aconsegueix de donar una fresca sensació de cosa viscuda als episodis del seu llibre, el qual, amb una aparença de simplicitat refinada, és ple de remarques psicològiques d'una penetrant agudesia. Una petita mostra: «...aquella casa on ella havia estat sense adonar-se de res per l'emoció que en el moment de veure-la la corprenia, ara se li apareixia amb gran riquesa de formes,

línies i colors, tan cert és que les imatges de les coses s'enfonsen de vegades en la nostra memòria visual sense que se'n adoni la consciència.» I això és doblement meritori per quant Coromines, dedicat darrerament a escriure novel·les, no té temperament de novel·lista. És més aviat un assaigista i un poeta, un mestre de la prosa que sap pel prestigi d'una cadència evocar tot un món de sentiments, aconseguir una mena de transposició del real i allunyament del concret, ben perillosos per a un novel·lista pur. Però en el procés de reacció de què ens parla en el seu pròleg ha demostrat que pot ésser un bon novel·lista al mateix temps que un artista de la prosa. La seva tècnica laboriosament treballada, que ens recorda una mica la dels Tharaud, ofereix un bell exemple de com els elements reals per a esdevenir matèria d'art—com diu Henri Massis—deuen ésser cridats a l'existència poètica per una lenta elaboració interior que els transformi en sentiment general susceptible d'emocionar la imaginació o el somni. Ideal de composició i d'estil al qual devem algunes de les obres millor assolides de la literatura contemporània i que més garanties tenen de sobreviure.

Voldríem parlar encara, abans d'acabar, del «decoupage», del ritme del nou llibre de Pere Coromines, tan simple d'aparença i tan complex de fons. De la composició en plans cinematogràfics de la seva novel·la. La seva ploma ha estat directament impressionada per la imatge plàstica. Potser inconscientment (es pot ésser influenciat per certes idees dominants en una època, per una acció mediata, sense cap coneixement directe) va seguint un *scenario* de film. Podem seguir els seus personatges amb els ulls. Aquesta novel·la és un conflicte agitat de pensaments, moguts per voluntats actives. És, en certa manera, el triomf de la imatge viva.

No havem fet més que esforçar superficialment alguns dels aspectes de l'obra de Coromines. Moltes més coses se'n podrien dir encara. Coromines, escriptor d'una altra generació, és molt més modern que la majoria dels joves literats catalans. Allò que diu en aquest llibre d'un dels seus personatges més reeixits: «El seu esperit era obert a totes les perspectives del pensament modern, mes per una virtut que feia pensar en algunes caixes de ressonància, que en recollir la música l'embolquen d'una capa *sui generis*, les novetats en passar per la seva ànima s'impregnaven d'un seny tradicional, com si s'adaptessin a l'ambient de la seva casa», podria ésser-li perfectament aplicat. I això és ja més del que li podríem demanar.

LLUÍS MONTANYA

Per això no renyirem

L'amic Domènec de Bellmunt se m'ha queixat del primer paràgraf de la meua *Carta oberta* publicada ací mateixa la setmana passada. Diu que sols una vegada va preguntar-me amicalment si des de MIRADOR parlaria del seu llibre per trametre-me'n un exemplar i em demana que rectifiqui en aquest sentit les meves paraules.

No tinc cap inconvenient, si això li ha de fer plaer. Al capdavant no és cap punt que valgui la pena de defensar ni d'atacar. A més a més, no té importància i no ha de sorprendre a ningú que entre amics es demanin aquestes coses, com també és molt natural que aquestes demandes no travin per res la sinceritat del comentari.

JUST CABOT

S. M. FRANCÉS

LA ROSSA DE MAL PÈL

NOVEL·LA

EDITORIAL «LUX»

Està assolit un gran èxit

Demanen a les quioscos i llibreries

Exemplars de luxe: 10 pessetes

CARPETES DE COCO BELGUES ◆ Josep Liedó Mas, Fabricant

I CATIFES DE TOTES MENES

Aviñó, 60 - Petritxol, 15

AGUSTÍ ALTABA

MOBLES PER OFICINES

29, TALLERS, 29

Telèfon 17445

Encara no us heu subscrit a la Col·lecció Popular de LES ALES ESTESES?

I E L T E A T R E

LES ESTRENES

Cal felicitar l'empresa del Teatre Espanyol per la seva persistència a foragitar del seu repertori el teatre analfabet. Amb la traducció de *L'escola de les cocottes*, que no ha durat al cartell tant com es mereixia, Santpere ha iniciat enguany aquesta tendència. Ara la continua amb la farsa de Francesc Preses.

En dir això, no pretenem establir cap paral·lel entre *Tommy, l'home de les dues nits* i la famosa comèdia d'Armstrong i Gerbidon. Ni pertanyen al mateix gènere: l'obra de Preses, més que una farsa, és un vodevill molt picant, a base d'un canevall vulgar, que cau de ple en la tradició francesa. Però en aquest cas, el pebre no exclou la sal; i d'això al Paral·lel no ens hi tenen gaire avessats.

Amb un argument a la manera de Feydeau, Preses ha trobat el pretext de tres actes divertits, abundosos en escenes d'un gran comicitat. Els personatges són tractats amb un cert grau caricatural, que la denominació de farsa excusa, i que s'adiu amb la sensibilitat dels habituals a aquell teatre. Preses no s'ha pas estat de fer allò que en diem concessions: al segon acte, particularment, hi ha una escena interminable la utilitat de la qual es redueix a permetre unes quantes frases de doble sentit, que accentuen la camisa i els païames de la senyoreta Cosmo, una ingènua molt picant.

L'obra no dona una gran sensació de sensibilitat. Però s'escolta amb gust. Hi ha unes quantes situacions i una dotzena de bons mots que tenen molta gràcia, i us fan passar per alt la vetustat de l'argument i l'aire de cosa redita de moltes escenes: aduec arriben a negligir el criat impertinent que surt tothora a irritar amb la seva presència, vestigi de comèdia italiana. El lèxic és correcte, sense encarcament.

La interpretació mereix elogis; és una Companyia que treballa amb entusiasme. Quant a vestuari, no cal pas fer cap retrat: tot plegat, us fa sospitar que l'amenaça de competència dels sis teatres de català ha decidit enguany l'empresa de l'Espanyol a noves orientacions, que eren tan necessàries en aquell teatre.

La *Mentidera*, d'Adrià Gual, estrenada dimecres a Romea, és una obra realment desconcertant. Inútilment us preguntem, en eixir del teatre, quin ha estat el propòsit

de l'autor. Les declaracions de Gual abans de l'estrena us feien preveure un estudi psicològic de certa profunditat, dins d'un motlle clàssic. Hom podria fer una antologia teatral a base d'aquestes obres diguem-ne monogràfiques, on la psicologia d'un personatge hi és escorcollada tendenciosament, sols per a estudiar un vici o una passió exacerbada que governa l'esperit del protagonista. Gènere abundós, on excel·liren els antics, Plaute especialment, i que el geni de Molière repreneu per a les seves immortals creacions.

Aquesta mena d'obres anaven sempre acompanyades d'una intenció moralitzadora. El personatge era presentat, des de la primera escena, absorbit per la seva passió, i les altres figures escèniques eren de recurs: no servien sinó com a reflex, per a demostrar els estralls que l'avarícia, la luxúria i tants altres pecats, capitals o no, poden arribar a causar.

Adrià Gual no ha seguit aquest patró, i no és pas d'això que el blasmaríem: entenem que el mot teatralitat no implica pas repetir fins a la sacietat una fórmula d'èxit que els anys consagrarren. Res d'això. El que desconcerta de l'obra de Gual és que el personatge ni es produeix en escena, ni el seu defecte dominant planteja cap conflicte dramàtic. L'autor ha arribat fins i tot a estalviar-se d'explicar les motivacions del seu personatge central: us trobeu davant d'una dona que, segons els altres us expliquen, s'entreté a inventar les mentides més innocents, més puerils, sense cap objectiu precís. Ve un home que, després de llargs anys d'absència i sense haver-hi conservat cap contacte, s'ha posat al cap de pendre per muller a l'antiga companyia d'infància. Aquest home s'adona del vici d'ella, la humilia donant publicitat a les invencions de la seva imaginació i, un cop l'ha humiliada, s'hi casa.

Tot això és perfectament real, però no pot servir de pretext a una comèdia. Tres actes per a poder esplanar unes quantes divagacions sobre la frivolitat de la vida moderna, la farsa de les relacions mundanes i el tou de mentida damunt la qual els arribistes de l'art i de la política s'elaboren una situació, són molts actes. A tot estirar, hi ha tema per a una conversa de café.

A propòsit d'aquesta estrena: els intermedis duren més que l'espectacle. És una tendència que es va estenent i que creiem caldria debatre públicament, per tal de posar-hi remei. És lícit que les empreses fastiguen l'espectador d'aquesta manera, obligant-lo a sortir tard del teatre innecessàriament? Una petita enquesta potser induriria els empresaris a estalviar molèsties al públic. I això té més importància que ells no pensen.

JOAN MINGUEZ

En un recó de món, comèdia en tres actes de Juli Vallmitjana.

Potser seria exagerat de dir que el senyor Vallmitjana ha estat molt afortunat amb l'obra que el dimarts es va presentar a Novetats. En un recó de món es ressent, potser, de l'excessiu realisme amb què el seu autor ha presentat l'ensopiment de la vida de les petites viles. Ha tractat amb veritable amor la vacuïtat dels seus personatges.

Es tracta d'una comedieta de costums, feta amb una intenció francament humorística. El senyor Vallmitjana no s'ha proposat pas escriure una obra de gust modern ni atrevit. El to de la comèdia correspon perfectament a les tendències teatrals de l'època en què el seu autor la situa; això és: trenta anys enrera.

A remarcar, no obstant, la traça amb què el senyor Vallmitjana fa moure les nombroses figures que surten a l'obra. En alguns moments s'arriben a aconseguir efectes plàstics que fan de molt bon veure. És clar que aquests encerts potser cal carregar-los al compte del director d'escena però, en fi, és de justícia d'assenyalar-los. Hi ha hagut autors que han volgut tractar temes semblants al d'*Un recó de món* embolicant-los amb un ambient de poesia. El senyor Vallmitjana ha tingut la gallardia de renunciar absolutament a treure part de la col·laboració amb les muses. En aquest sentit, l'obra és perfectament reeixida.

La interpretació, molt bona. Els vestits de les senyores, bonics de debò.

J. M. P.

Després de l'esperada reposició del *Don Juan de Serrallonga*, l'Enric Borràs presentarà al Teatre Nou la segona part d'aquesta obra, que es diu *La bandera de la muerte*. Aquestes representacions no són organitzades per l'Associació de Teatre Selecte.

Els germans Quintero a Barcelona

LA MUSICA

BORIS GODUNOV

La cosa més sorprenent d'aquesta obra és la seva absoluta originalitat. Sembla un miracle haver fet néixer un art alhora perfecte i original en ple segle XIX, quan tots els estils feien la seva brillant posta de sol. És una altra meravella que, tot i ser la música treta del folklore rus, la personalitat de l'autor es revela amb tanta de puïança com en el més abstracte músic de l'escola alemanya. Encara no és menys prodigiós que l'obra ens produeixi tant d'efecte, si tenim en compte que només en coneixem una versió adaptada, no sempre amb encert, per Rimsky-Korsakoff, i, encara, que no la donen sencera.

Però les obres d'un mèrit tan considerable, talment un tors hel·lènic mutilat, conserven tot el seu encís a pesar dels esvorancs que els facin. Malfieu-vos d'una òpera que no pugui anar sense una interpretació perfecta.

En *Boris Godunov* hi ha resolt el problema del lligam entre l'acció teatral i la musical; la música i la representació estan perfectament «sincronitzades», com diuen ara. Ni la música ha de descendir al nivell banal de les òperes italianes del segle XIX, orfes d'harmonia i d'instrumentació, ni el joc escènic ha de tenir la plúmbea immobilitat de la Tetralogia wagneriana.

Per això el cantant que faci de Boris ha de tenir, al costat d'una bella veu, unes grans facultats d'actor dramàtic; hi ha òperes on la figura i el gest del cantant no tenen cap importància; el seu paper es redueix a fer d'una mena de canari. En canvi, Boris ha d'encarnar tota la terrible majestat corcada de remordiments i aureolada de glòria d'un tsar de totes les Rússies. En l'admirable escena del segon acte, quan està sol, ha de mostrar-se esgarriat, poruc, però sense perdre la majestat imperial. En un mot, poruc sense covardia.

Aquesta gama de sentiments i de passions és de les més difícils de representar damunt dels taulons del teatre líric. Els actors només estan acostumats a interpretar un sol sentiment: l'amor. Adhuc tot Wagner, llevat de *Parsifal*, cau dintre del concepte general del teatre líric. Quan no representen enamorats, els actors lírics han de fer figura de ninots tradicionals: pares, confidentes, traïdors, etc. Coses tallades segons patró i nues de matís.

Però Boris ha de donar tan aviat la sensació de la força i de la majestat, com la de l'atuitment dels remordiments, com la de la tendresa paternal. Ha de morir, finalment, ple de pau i perdonat. Amb tot el seu joc escènic ha de suggerir continuament un personatge que no es veu mai però que culmina per tot l'obra: el tsarevitz assassinat, l'Innocent.

Només uns pocs cantants en el món són capaços d'afegir a una veu robusta i ben modulada totes aquestes dots de gran actor. Enguany Zalewsky se'ns ha mostrat com un d'ells, encara. Si en el registre agut de vegades no té ja el domini perfecte de la seva veu, això, però, queda compensat amb l'art meravellós del saber dir i del saber representar el seu paper. Quan ell canta i es mou en l'escena, ens trobem realment davant d'un tsar, d'un emperador del més gran dels imperis del món.

Nosaltres no sabem veure gaire diferència entre Txalipin i ell. Adhuc, a moments, a l'escena de la mort, per exemple, trobem superior la interpretació del polonès a la del rus.

La resta de la companyia russa, prou coneguda del nostre públic, està a l'altura de sempre i el director Steimann duu l'orquestra d'una manera segura i amb una certa tendència a la lentitud que, quan no és excessiva, dona més relleu i més patètic a les situacions.

Al costat d'això i del vestuari dels cantants (el vestuari no és dels més espectaculars que hi ha) trobem, potser, que no deixaria de fer bonic un decorat un xic més sintètic i viu de color. La seva sàvia riquesa entonaria millor amb la música, l'argument i els personatges de l'obra.

Seguint aquest costum tan encertat de donar-nos a conèixer cada any una nova obra de l'escola russa, el dia 17 l'empresa del Liceu ens farà conèixer *Els capricis d'Osana*, música de Txaiikovsky, lletra treta de Gogol.

Txaiikovsky és un compositor a part dintre dels russos; va orientar els músics de la seva terra cap a Europa; això fa que les seves obres no tinguin tant d'aquell exotisme que ens encanta en altres autors eslaus.

Txaiikovsky, si no té aquells al·licients de l'exotisme, posseeix altres mèrits musicals d'alta valor. Només cal recordar la devoció que li té Stravinsky.

Pel que fa a nosaltres, creiem que s'ha d'apreciar, si més no, per la universalitat de les seves ambicions.

Txaiikovsky no volia ésser un músic de poble.

ROSSEND LLATES

Els germans Quintero han estat uns dies a Barcelona. Els germans Quintero ja tenen cabells blancs i són acadèmics. Han passat molts anys des que iniciaren les seves estrenes a Barcelona, d'on guarden records admirables. Anant d'ací d'allà pels carrers de la ciutat o pels jardins de l'Exposició, els germans Quintero ens han parlat de records de Barcelona. Alguns d'ells són interessants.

Els germans Quintero a l'època de la seva primera vinguda a Barcelona

— Estem corpesos davant de tanta emoció popular... La gent ens tracta amb una cordialitat excessiva... No podem anar pel carrer... Creguin que no sabem pas com agrair-ho... És una ciutat cordialíssima per excel·lència... Barcelona és una ciutat cordial i ben efusiva...

— Doncs recentment un viatger de segona classe ha dit que «Barcelona era una Venus sin brazos...»

— Debia estar ciego...

Sembla que estiguessin dirigides al senyor Bernat i Duran, caçador de llebres i de plagiats, aquestes paraules que va dir tot sopant amb En Vives i En Martínez Sierra, el petit dels Quintero:

— Si algú ha llegit les obres completes de Lope de Vega, podrà dir sempre que qualsevol dels que fem teatre hem plagiat. Lope de Vega ha tocat tots els temes, tots...

L'altra nit eren sopant al Canari de La Garriga... En entrar la senyora Lola, amb aquell posat de protectora de les Arts i de les Lletres, els va obrir els braços i els va dir:

— Vostres són els germans Quintero, ai carai! Quants anys que no els havia vist! Com han canviat...! Es clar, vostès no em recorden a mi... Jo ja era ací quan el Ritz era el *Teatro Gran Via* i vostès hi venien a estrenar les primeres obres... Ai, caram, caram!! Quins records em porten... Figurin-se que al meu marit li van fer perdre part de la seva fortuna ficant-lo en negocis de teatre...

I mirant-los, alts i cepats, amb cabells blancs i tots, els va dir:

— Ves qui ho havia de dir? Com han crescut!!

Una de les vegades — deia don Seraff — que hem vingut més emocionats a Barcelona fou quan assistírem a l'estrena de *Marianela*, la famosa novel·la de don Benito Pérez Galdós, escenificada per nosaltres... Nosaltres feia anys que hi anàvem darrera. Quan la vàrem fer la hi volguérem llegir, però ell digué que no calia, que el que havíem fet nosaltres ja estaria bé... De cap manera va voler que la hi llegíssim i va escriure una carta a Margarita Xirgu dient-li que coneixia l'obra i que era una meravella. Els elogis de la carta de Pérez Galdós eren tan extraordinaris que Margarita Xirgu insistí a voler-la estrenar de seguida...

Vingué l'estrena, la nit d'èxit i poc després arribàrem a presentar-la a Barcelona. L'èxit fou meravellós i assistírem a un banquet en honor a Pérez Galdós on es reuní la intel·lectualitat barcelonina... El discurs de Pérez Galdós fou de dues paraules, però en elles inicià el seu comiat a la vida:

— «Adiós, señores!» — digué. I aquell home alt i magnífic que es deia Santos Oliver plorà com un nin...

— I ara que parlem de la Xirgu — diu don Joaquim —. Ací la vàrem conèixer. Passejant un dia per la Rambla, li diguérem a Josep Maria Jordà: — Hi ha cap bona actriu catalana? I En Jordà ens feu l'elogi càlid de la Xirgu... Entràrem a veure-la, al Principal. Volguérem conèixer-la de seguida. Era una gran actriu. I li anunciàrem la seva glòria escènica... No ens equivocàrem pas.

— I ara que parlem de la Xirgu — diu don Joaquim —. Ací la vàrem conèixer. Passejant un dia per la Rambla, li diguérem a Josep Maria Jordà: — Hi ha cap bona actriu catalana? I En Jordà ens feu l'elogi càlid de la Xirgu... Entràrem a veure-la, al Principal. Volguérem conèixer-la de seguida. Era una gran actriu. I li anunciàrem la seva glòria escènica... No ens equivocàrem pas.

I és inútil buscar-ne cap de nou, perquè abans ja ho ha fet ell... Es poden cercar matisos, ambients, tipus anecdòtics, però problemes a plantejar...? No n'hi ha cap de nou des de Lope de Vega ençà...

És una manera curiosa la que tenen de parlar els germans Quintero.

— *Esto es maravilloso* — diu un...
— *Esto es estupendo* — respon l'altre...
— *Hombre!* — afirma don Seraff...
— *Hombre!* — repeteix don Joaquim, estirant-se els bigotis...
— *Mire usté...*
— *Verá usté...*

Varen dinar a Can Solé de la Barceloneta i posaren en l'àlbum ja famós uns versets que deien:

*En esta Casa Solé
comimos como en la gloria.
De esta razón damos fe
y así se escribe la Historia...*

Ens demanen moltes conferències — deia don Seraff —. No podem donar-ne tantes. I hem fet un truc.

— Quin?
— Llegim unes escenes de comèdies nostres... Així quedem millor.

Dinaren a casa d'Enric Borràs, gran senyor i que ens fa quedar molt bé. En Borràs els ensenyava la casa i els feia els honors...

Abans de dinar En Borràs, volent ésser deferent amb els gustos dels Quintero, els digué:

— *Una copita de manzanilla?*
— No, gracias... *Manzanilla en Cataluña, no...* Un poco de *malvasia de Sitges, ¿me hacen el favor?* — digué don Joaquim.

— Nosaltres estimem molt Barcelona i sempre han tingut per nosaltres una actitud de simpatia d'agrair... Ara, quan ens fan parlar em violento molt. Tremolo en lligar les quatre paraules que s'han de dir al públic.

— Jo no — diu don Joaquim —. Jo el meu discurs ja el tinc fet sempre. Avenco al públic i dic: — *Soy de la misma opinión.*

P. M.

Teatre Català Novetats

COMPANIA CATALANA

Direcció: C. Capdevila

Avui, dijous, tarda. Espectacles per a infants:

L'auca d'En Patufet

d'En Folch i Torres. Grans rialles i xirinola!

Nit. Tortulia Catalanista. El gran èxit:

En un recó de món

Es despatxa a Comptaduria.

TEATRE ESPANYOL

Companyia de Vodevill i grans espectacles de JOSEP SANTPERE

Avui, nit, i totes les nits. El grandios èxit:

Tommy, l'home de les dues nits

d'En Francesc Preses.

Teatre Català ROMEA

Companyia VILA-DAVI

TOTS ELS DIES la comèdia en tres actes, de grandios èxit:

La Mentidera

del dramaturg Adrià Gual. Nou decorat de Morales.

Tots els dijous i diumenges **TEATRE D'INFANTS**: l'espectacle en 17 quadros de Jordi Canigó:

La Princesa dormida

Aviat, aviat, molt aviat: ■ ■

El Fakir Bengapur The Spider

TEATRE TALIA

Companyia de vodevill i teatre modern de ASSUMPCIO CASALS

Avui, dijous, a les cinc. El famós sainet en tres actes de A. Collado, de grandios èxit:

Dimecres de Cendra o l'enterro de la Sardina

Nit, a un quart d'onze. El clamorós i indiscutible èxit:

LA PRESONERA

Demà, a la nit, dissabte i diumenge, tarda i nit. L'èxit immens, l'obra de l'emoció, triomf d'aquesta Companyia: **LA PRESONERA.**

OLYMPIA

CIRQUE D'HIVER

Avui, dijous, nit, a un quart d'onze. Èxit fantàstic de tot el magnè programma CIRC. Les meravelloses:

16, GIRLS, 16 de ALFRED JACKSON

El més nou. El més formós. Renovació constant del programa. Aquesta setmana: Importants debuts.

Demà, nit: **GRAN FUNCIO.** Aviat... El més sensacional...?

TEATRE NOU

Companyia dramàtica dirigida per E. BORRAS
Primera actriu: ENRIQUETA TORRES

Dijous, tarda:

DON JUAN DE SERRALLONGA

pel genial actor Enric Borràs. Nit:

EL ALCALDE DE ZALAMEA

pel colós Enric Borràs.

Divendres, nit: **El Abuelo**, pel genial actor E. Borràs.

Dissabte, tarda: **La Muerte Civil.** Nit:

El Gran Galeoto, pel colós de l'escena Enric Borràs.

Diumenge, tarda. 2 drames, 8 actes:

El Cardenal, El Gran Galeoto. Nit: **El Gran Galeoto**, pel genial actor E. Borràs.

Gran Teatre del LICEU

Avui, dijous, a dos quarts de deu. L'òpera:

RIGOLETTO

pels cèlebres artistes Pagliughi, De Muro Lomanto, Galeffi, i Vela, Mestre Padovani.

Dissabte, a les nou. Estrena de la grandiosa òpera-ballet de gran espectacle, del Mestre Tchaikovsky:

KOVANTSCHINA

per tota la cèlebre Companyia i cos de ball rus, Mestre Steimann. Direcció escènica Sanine.

Diumenge, tarda, a les cinc:

RIGOLETTO

Dimarts. L'òpera d'En Pahissa:

La Princesa Margarida

CINEMA I DISCOS

"TEMPESTAT A ASIA"

La presentació de *Tempestat a Asia* ha constituït l'esdeveniment màxim de la temporada. Finalment hem vist un film rus, i un dels més representatius d'aquesta escola juveníssima i ja tan madura. El film de Pudovkin és una exaltació que ens ha transportat d'entusiasme; no anirem pas a dir que és el més gran film que hem vist, però sí que no sols és excepcional, sinó únic per la inspiració que l'anima i per la factura amb què ha estat construït.

Tota obra gran i destinada a perdurar revela un amor, una fe, un entusiasme. *Tempestat a Asia* vibra d'aquella sinceritat que us confon de seguida. Darrera aquelles imatges hi ha la voluntat apassionada d'un home intel·ligent i entusiasta, que té el geni de la construcció i el do de la veritat.

La Veritat! Heus ací la primera qualitat d'aquesta gran obra que al nostre entendre senyala una gran investida contra el cinema de composició. Res no supera en beutat i emoció la pura, la simple veritat. Mai en el cinema no havíem experimentat i tan fortament la sensació de copsar les coses i els homes, la natura i els sentiments amb tanta puresa, tan directament. Ara ens adonem de les coses que cal despendre per arribar a tanta sinceritat! En el fons només cal saber veure i seleccionar. La deu inexhaustible de poesia està potencialment en qualsevol cosa viva, i el cinema més que cap altra art és apta a capturar i inserir en un moviment artístic la pregona realitat.

Es impossible intentar de dividir l'obra en un aspecte documental i un de polític, tant els seus elements integrants són prudentment dosificats i serveixen a la unitat de l'obra, unitat en la qual creiem fermament a desgrat de la primera impressió de desordre que hom experimenta. Però és que no cal oblidar que estem habituats al muntatge americà i que aquest film s'anima d'una concepció d'aquestes coses originals i que viu d'una tècnica autòctona i per a nosaltres inèdita.

Autòctona naturalment fins a cert punt. El cinema rus no és, no pot ésser un miracle. Pudovkin, com que és un creador, és un original, però sempre ha dit la seva admiració per al cinema americà — la tècnica perfecta del qual admira i tracta de penetrar —, i especialment per a D. W. Griffith.

En el seu llibre *Le film soviétique* Mousinac senyala les afinitats entre l'escola russa i el gran mestre americà. Realment Pudovkin és una novetat, però quan recorda alguna cosa, és en l'obra de Griffith que us fa pensar. Pudovkin rivalitza amb Griffith en aquesta lúcida exploració de les coses, en aquest art de copsar-ne la seva més gran realitat, i l'un i l'altre tenen el geni èpic, passional, exaltat, i tot això dominat per una imperiosa necessitat d'ordenació constructiva. En la ciència dels primers plans coincideixen més d'un cop. Aquella cavalcada, al final, dels mongols quan és agafada de front per la camera, és idèntica a la dels patriotes capitanejats per Richard Barthelmess al final d'*Amèrica*. Aquella manera d'agafar els personatges amb un angle a frec de sòl per investir-los de majestats despòtica és també de Griffith, el mateix que l'art de desenvolupar els temes en sèries no paral·leles sinó convergents.

El film, que debuta amb una grandiosa i encalmada exposició de les estepes mongòliques i desèrtiques, que marxa en un ritme accelerat, és resolt a l'acabament en una peroració final d'una violència imponent. És un crit terrible de ràbia, de colera, d'odi que explota i decideix una allau vertiginosa d'imatges, no sense analogies, per la feréstega i potent animació, amb el final de l'*Appassionata* de Beethoven; ací com allí és una tempesta, una d'aquelles convulsions que acaben amb un estat, que liquiden un passat.

Aquest episodi que intercala imatges simbòliques representatives en mig de la successió real dels esdeveniments, és tractat d'una faïsa inèdita i magistral. No és per una fútil associació d'idees que hem citat la sonata op. 57 de Beethoven, sinó perquè ací com en altres indrets d'aquest film les coses semblen ordenar-se d'una faïsa sim-

fònica, i no perquè el cinema hagi de par la seva organització en l'esperit de la música, sinó perquè el cinema i la música no són, no deuen ésser sinó dues traduccions sensorialment diferents d'un mateix drama: l'exaltació humana, el desig i el dolor de l'home, la seva ruïna material i la seva victòria interior.

L'obra és tan ben pensada com a cinema que tot hi és substància. Cap imatge no és inútil, ni cap no deixa indiferent; totes hi semblen necessàries i els efectes hi són prudentment preparats. No decau mai l'accent de l'obra, servida tota per un tacte que sembla infal·lible i que obliga l'espectador a acceptar-ho tot.

PUDOVKIN

La interpretació, com que cerca la veritat, com que s'inspira en una radical aversió de tot virtuosisme, és perfecta. Encara és un americà, King Vidor, amb el seu *I el món marxa*, que ha fet en aquest lloable sentit una cosa comparable. Malauradament ací sí que cal convenir que malgrat l'actor a Amèrica ésser el més satisfactori, la producció d'allí pateix més que enlloc del culte a la "vedette" que espantia tantes bones coses.

No podent citar tots els intèrprets, citem sols Inkistxinnoff en el seu rol de jove mongol designat pels europeus intrusos com a hereu del famós Gengis Kan. El seu somriure am el cigarret a la boca en l'escena inoblidable en què el soldat europeu se prepara a matar-lo, que diu tan bé la seva natura pacífica i dolça destinada més tard a ésser voluntat de venjança destructora, la seva immobilitat de maniquí més tard, aquell imponent silenci del cos que oculta l'impenetrable secret del seu odi inextinguible, el senyalen com una de les primeres figures del cinema mundial.

Moltes coses caldria dir encara a propòsit d'aquest film que tan nou resulta per a nosaltres. On, doncs, havíem tingut aquesta visió tan descarnada de l'home, aquesta sinceritat que no es compromet amb cap amanerament? Per primer cop alguns dels accents més originals de l'art literari dels russos troben el seu equivalent damunt el llengües de la pantalla. I ja ho sabem, no hem vist i mai no podrem oblidar-ho. Pudovkin ens ha fet participar de les seves simpaties i de les seves aversions. Ens ha dit a nosaltres, blancs, el secret dels mongols, s'ha endut del seu viatge allà baix el bagatge d'aquelles muntanyes, d'aquelles planúries, d'aquella gent que brama un crit. Aquest crit, Pudovkin l'ha fet viable: és un film l'obra d'art més adequada al segle XX, democràtica i internacional.

Hem vist, en escriptura aquestes ratlles, només dues voltes el film de Pudovkin. És ben insuficient per desentrellar encara el secret de la seva força. Tan de bo aviat poguem veure un altre film d'ell o bé del seu èmul Eisenstein, que ens permetin millor comprendre i apreciar aquesta escola de cinema tan valenta que és la russa.

JOSEP PALAU

DUES ESTRENES

A la recerca de la simplicitat, el cinema troba la seva destinació més adequada. No cal recordar els noms dels films — perquè són en la memòria de tothom — que aquests darrers temps més han reeixit, i això per haver condensat i simplificat a ultrança el motiu que explicaven. Si explicar deriva etimològicament, com suggereix Meverson al començ d'un dels seus llibres d'epistemologia, de l'acció de desplegar, enlloc com aquí es pot dir més exactament que el cinema explica un estat d'ànim, un procés anímic, desplegant-lo en una sèrie de successives actituds corpòries.

Rostres oblidats és un film massa atapeït, realització al servei d'una intriga fulletonesca excessivament complicada. Reconeixem doncs tot seguit el talent de l'home que ha sabut en una hora llarga explicar tantes coses sense perdre mai de vista la claredat i la comprensió de l'assumpte. Anys enrera, a menys de comptar amb un film de diverses jornades com aleshores s'estil·lizaven, hauria estat gairebé impossible dir tantes coses en una sola pel·lícula, però el cinema precisa alhora que concisa la manera seva de dir, i el públic al mateix temps afina l'òrgan visual i cossa d'una manera instantània les indicacions que se li ofereixen.

Rostres oblidats era un film que ens interessava per la personalitat del seu autor, l'alemany Victor Soltzenber, de qui l'any passat veíem un film notable: *D'home a home*. Aquest seu nou film és, per bé que correcte, poc interessant. Hi ha la fisonomia tan característica de Clive Brook i la bellesa diàfana i serena de Mary Brian. Els alemanys, decididament, en aspirar els aires de Hollywood, s'assimilen amb intel·ligència mants tòpics que el cinema americà ha imposat definitivament al món. Olga Blacanova no ens ha convèncut, tot i que trobem el seu tipus força interessant, però no troba la naturalitat en l'exposició i és a cada moment exagerada en l'accentuació dels seus tics.

La principal atracció d'*Orient* és Lupe Vélez. Aquesta xicoteta del debut de la qual al cinema és recentíssim, realitza en aquest film de Tod Browning una tasca d'una frescor i espontaneïtat que us simpatitza irresistiblement. La seva gràcia primitiva, el brio esbojarrat amb què evoluciona davant la camera manté viu l'interès d'un film que no és pas res d'extraordinari. És llàstima. El títol anglès d'aquesta obra és ambiciós; podríem traduir-lo dient: «Allí on l'Est és de debò l'Est». I no obstant l'atmosfera de l'Est no és prou traduïda, la sensibilitat que hi vibra és occidental, quasi quasi casolana. Hi ha una índia frapant que

juga un rol secundari; és ella aquí potser l'única cosa realment autèntica d'aquell món exòtic i obscur, perquè Lon Chaney ni ara ni mai ens enreda.

El tema és vell: una mare i una filla cobejant el mateix home, fàcilment podrà elevar-se a una certa puixança dramàtica, però el film no ho aconsegueix ni de bon tros.

LUPE VELEZ en «Orient»

El film, obra, com hem dit, de Tod Browning, bregat en assumptes truculents, és quasi sempre discret, amb encertades notes de color local, poc paisatge però bell, un tigre super i un gorilla que ja no ho és tant.

Estelle Taylor s'ha encarregat de fer de traïdora en aquest film, i realment resulta tan antipàtica que es fa aviat insuportable.

Orient, film M. G. M., ha estat estrenada per la Cineaes en els seus locals secundaris. No n'hi havia per tant; coses molt més deficientes veiem en els salons més importants.

M. MARIBEL

Les nostres sessions passades

Dijous 28, com teníem anunciat, celebrarem la nostra segona sessió del present curs. Abans de començar-la, les localitats estaven ja exhaurides; això ens obliga a repetir dilluns darrer la projecció del film de René Clair *Entr'acte*, seguit de l'estrena a Barcelona del formidable film de Pudovkin del qual ens ocupem extensament en aquesta mateixa pàgina.

Sense vanaglòria, podem estar satisfets de les sessions que fins ara portem fetes. Han trobat una bona acollida, i entre el públic, per al qual el local ja resulta insuficient, hi hem vist el bo i millor de Barcelona en el món de l'esperit.

El programa començava amb el film de Roach *Un parell de mariners*, un dels més típics de la famosa parella Stan Laurel i Oliver Hardy. Per contrast amb aquest film n'ofereim un de Max Linder.

Entr'acte, que seguia en l'ordre del programa, és un film avui en retard. Calia portar-lo aquí molt abans, però nosaltres no existíem i no ens podem doncs fer responsables d'aquesta negligència que a la primera avinentesa hem procurat esmenar. Cal traslladar-se enrera per a jutjar el coratge, la personalitat que calien per a fer i imprimir una cinta com aquesta, cinta sense prentensions com indica el títol, a intercalar entre dues atraccions coreogràfiques, inspira-

da en un humor fantasiós, que recorda, per la llibertat de factura, per la lliure improvisació que sembla engendrar-ne els motius, certs *scherzos* de Chopin. Sabem que Picabia i Eric Satie volen ésser justament diametralment oposats a l'esperit indecís i femení que generava aquells *scherzos*, però en el fons el seu film ens apar incoherent, amb una certa dosi de gratuïta arbitrariedad que l'assenyalen com una obra feble. Hi ha trucs d'*esprit* i un remarcable talent de cineasta en la utilització primària dels accelerats i alentits per part del director: René Clair.

Cosa estranya; a través de la crítica *Entr'acte* gaudeix a França d'una gran prestigi. Ací, creiem que és dels cinc films dits d'avantguarda que portem presentats el que menys sensació ha desvetllat. Són els anys. *Un chien andalou* és la inquietud i l'agudesa del moment. La inquietud de la qual nasqué *Entr'acte* la tenim ja paida. Podem ara fer i entendre *Sota el frac*. Davant d'aquesta obra prodigiosa, ferma, matemàtica, perfecta, Europa només pot presentar un fet: el cinema rus del qual finalment *Tempestat a l'Asia* ens ofereix una superba mostra.

I ara fins a la pròxima, que tindrà lloc aquest mes i en la qual presentarem a Barcelona el film *Soledad*, de Paul Fejos.

J. P.

DISCOS

La música instrumental és representada al programa del mes de Novembre per l'enregistrament íntegre de la darrera *Sonata* de Beethoven, l'Op. 110 en la bemol. Aquesta obra i els darrers quartets de corda són els més assenyalats per a precisar la tercera de les èpoques que s'ha volgut trobar en l'evolució de la música de Beethoven. Ja ha desaparegut gairebé per complet la forma de sonata clàssica per a situar-se en una fantasia; per això no és d'estranyar que al primer temps la forma melòdica sigui poc desenvolupada. A l'*Adagio*, tot i trobar-se iniciat per breus acords que mai no manquen per donar el to de gravetat que sempre s'hi troba, no pren la continuïtat d'altres vegades i amb un trànsit sobtat se'n va a una fuga, forma musical rarament trabada en les seves obres, ja que ell mateix creia que no era una obra d'art, sinó més bé un producte de la tècnica al qual fàcilment s'abocaven els mestres d'aquell temps. La interpretació del pianista Frederic Lamond a altres obres esdevindria meticulosa i excessivament detallista. En aquesta, en canvi, l'absència de frases melòdiques fa que no ens adonem tant de la poca expressió, que d'altra manera es notaria més.

Tot i estimant la publicació del *Quartet* en re, d'Arriaga, que interpreta l'Agrupació Rafael, no ens podem estar d'assenyalar l'inconvenient que resulta d'incloure en un mateix disc fragments d'obres diverses i de publicació simultània. Referint-nos al *Scherzo* de Conrado del Campo, que dobla el minut del quartet alludit, construït amb el record d'unes rimas de Bécquer, tot i l'intent que expressa el títol, té ben poc de la fantasia que podria fer suposar per a esdevenir en una obra de només un valor instrumental.

El Cavaller del Cigne torna altra vegada; aquesta, però, és un italià, el tenor Aureliano Pertile, qui s'encarrega de Lohengrin. Una dicció perfecta és la seva característica, però les seves facultats llueixen més amb les romances de les òperes italianes, que tot sovint canta i on la seva veu pot assolir més brillantor.

La Companyia del Gramòfon va presentant successivament les diverses agrupacions corals de la península. Ara toca el torn a l'Orfeó Pamplonès. Aquest conjunt de veus robustes que dirigeix el mestre Mugica, canta dues cançons populars, de Navarra l'una, i l'altra una melodia gallega.

Poc hi ha de jazz aquest mes; únicament dos charlies s'aguanten, tot i que semblen fetes amb el mollo d'altres d'anteriors, i la diversitat només s'obté gràcies a la riquesa instrumental que sempre tenen les interpretacions de l'Orquestra Jack Hyton.

J. G.

Sonata en la bemol. Op. 110 (Beethoven). Frederic Lamond, pianista. C.º del Gramòfon. AB. 495496.

Quartet en re. Minueto (J. C. de Arriaga). Cuarteto Rafael. Id. id. AB. 487.

Scherzo (Conrado del Campo). Id. id. Id. id.

Lohengrin. Duo del primer acte (Wagner). A. Pertile amb A. Tellini i Luisa Faneli. DB. 1218.

Cuando vienes del campo (cançó popular navarra). Orfeón Pamplonés, AF. 268.

Ay-la-le-lo (melodia gallega). Id. id.

You're the cream in my coffee. Charleston (Sylva-Brown-Henderson). Orquestra Jack Hyton. AE. 2772.

To know you is to love you. Charleston (Sylva-Brown-Henderson). Id. id. Id. id.

AIDA

EN DISCOS REGAL

L'òpera completa impressionada pels artistes, chors i orquestra del Teatre de la Scala

A. GUARRO

Rambla de Catalunya, 7

COLISEUM

Constitui un nou èxit l'estrena de la pel·lícula Paramount

LA ROSA DE IRLANDA

essent aquest saló el primer en presentar-la a Europa.

En el repartiment figuren: una rosa, Nancy Carroll, i el simpàtic galan Charles Rogers.

Sentiu cantar a Nancy Carroll la cançó «Rose Marie» i «La petita rosa d'Irlanda», acompanyada al piano per Charles Rogers.

DELICIOS!

No deixi de veure-la avui!

PROXIMAMENT ESTRENA AL

TÍVOLI

TRAFALGAR

(THE DIVINE LADY)

Pel·lícula espectacular amb adaptació sincronitzada i efectes sonors, sistema Vitaphone

La millor pel·lícula FIRST NATIONAL pertanyent a les Seleccions Espectaculars Verdaguer (Control Cines)

DE LES ARTS

EXPOSICIONS

Joan Colom
(Sala Parés)

Després d'una absència de tres temporades, Joan Colom torna a exposar una part de la seva producció pictòrica elaborada durant aquest temps, en què moltes de les pintures ja han estat adquirides tot seguit

JOAN COLOM. — Mercat

d'acabar-les i no s'han exhibit, per tant, públicament.

L'expectació per a tornar a contemplar els paisatges d'aquest artista era, doncs, prou justificada, i val a dir que, per a nosaltres, l'èxit merescut de l'actual exposició de Colom no ens ha vingut de nou.

L'obra de Joan Colom, naturalment,

JULIÁN CASTEDO. — Paisatge

sempre deixarà un sector de públic descontent. O més ben dit: dos sectors igualment insensibles al fet pictòric que pretenen tenir l'exclusiva de la tradició i la novetat... i que de tan coneguts ni cal anomenar.

La nostra confiança en la pintura de Colom s'aferma més cada dia. I d'ençà que en la valuosa col·lecció de l'expert *amateur* senyor Ferran Benet vam poder admirar la tela d'aquest pintor que fou sol·licitada pel director del Museu del Luxemburg (la qual hagué d'ésser substituïda per una altra perquè pertanyia a l'esmentat col·leccionista) hem obert un crèdit a Joan Colom sense por de cap mena de risc. El nostre entusiasme, però, no ens priva de veure les inevitables fallides d'aquesta pintura. Pintura que, a la fi, és «producció humana» i com a tal susceptible de devenir... etc., etc.

Intentem, doncs, abans d'encarar-nos amb les bones qualitats, destriar aquests defectes: Com tots els pintors excel·lents dotats, Colom és, a vegades, víctima del seu mestratge; el seu admirable divisionisme, quan no és prou contingut, produeix uns inicis de confusionisme en els termes del paisatge; algunes accidentacions del model són més aviat plasmades per la fogositat

d'una mà destra que per una percepció ajustada; i ben buscat, encara podríem anotar certs efectismes pictòrics excessivament acusats.

Però totes aquestes, com hem dit, inevitables imperfeccions són bagatel·les davant la substancial consistència de la pintura de Colom.

La sobrietat és també, el distintiu d'ara, entre altres bones qualitats. Per més que Castedo ha viscut llarg temps entre nosaltres, en les seves pintures sempre s'hi manifestarà el seu avatar. El dramatism — o poseu-hi el que vulgueu — castellà, s'infiltra en cada una de les seves pinzellades. Per això, amb tot i certes influències del nostre Joaquim Sunyer, Castedo és un pintor de personalitat ben definida.

El seu anterior *fauvisme* li permet — ara que ja l'ha passat — simplificar d'una manera aciençada, les accidentacions del model. Castedo estima la simplificació, però no menysprea el superflu, el qual és una component de la sintètica resultant. Aquest ascetisme, en els moments més feliços, és d'una emotivitat impressionant, en altres, però, resulta d'una sequedat exageradament accentuada. Influència de l'avatar o concepció preconcebuda, sigui com sigui, en el clos d'aquest pintor, no hi aneu a cercar el *charme* francès ni la correcció anglesa, sinó — i expressada amb fermesa — l'expressivitat espanyola.

De l'actual exposició preferim els paisatges d'Avila, particularment el retolat amb el núm. 11, el bodegó núm 7 i l'autoretrat que és una de les pintures més excel·lents d'aquest intel·ligent pintor, la producció del qual cada dia és més estimada.

Díaz - Costa

Un altre pintor inèdit. Si tots els que anessin apareixent fossin d'una classe semblant a aquest jove artista, l'esdevinidor de la nostra pintura no ens faria cap mena de por. Díaz-Costa, evidentment, no domina l'ofici, però demostra un temperament personal. I per arribar a l'art vivent, això és l'essencial. Moltes de les estridències — ara com ara incongruents — d'aquest pintor les presentim que, a no tardar, formaran el bon llevat que assenyalarà una major superació.

S. Matilla

En altres temps, d'aquesta mena de pintura com la de Matilla en deien «colorista», i tot perquè els colors sortien desbocats de la paleta a la tela sense tenir en compte les qualitats essencials dels colors, llurs *rapports* i les harmòniques coloracions del natural. El natural, per aquests llampants coloristes és el de menys. (Heus ací, doncs, uns *pompers* que, sense adonar-se'n, esta-

ALFONS SERRAHIMA. — Serrillers

bleixen contacte amb els avantguardistes.) L'important, doncs, és que el quadro faci bonic de colors. I vinga blaus i verds i cadmis i vuits i nous i colors que no lliguem. Tot plegat una mena de santiana com, per exemple, les teles exposades *Port de la Selva* i *Santa Cristina*, d'aquest pintor, del qual, per altra banda, podríem assenyalar *Blanes* i *Anecs*: *Comprodon* com a mostres més entenedimentades.

MÀRIUS GÍFREDA

NOTICIARI.

Gasetta de les Arts ha publicat el número doble 11-12 dedicat al castell de Peralada, amb el següent sumari: Carles Rahola, *Peralada i els Rocaberti*; Màrius Gífreda, *El Casal*; Joaquim Foch i Torres, *Les obres d'art del castell de Peralada*; Rafael Benet, *Natura morta atribuïda a Goya*; Josep Gudiol, prev., *Els vidres de la Col·lecció Mateu*; Just Cabot, *La Biblioteca*.

Els marbres del Partenon

Els grecs van deixar uns quants tipus escultòrics que, com sap tothom, després han estat descoberts i desenterrats, alguns de sencers, altres de fets a miques, i damunt dels quals s'han llençat com uns desesperats els arqueòlegs, els milionaris, els diplomàtics i altres persones que gasten una importància per l'estil.

De moltes formes d'escultura inventades pels grecs, només n'existeixen còpies imperfectes, fetes en èpoques posteriors, d'altres només se'n tenen referències, però en-

manya clandestinament, i encara de tot plegat no se n'ha tret l'aigua clara. Dos anys més tard, totes les revistes del món en parlaren i comentaren els fets, i avui dia la Demèter del museu de Berlín és considerada com un dels exemplars grecs més admirables i d'un valor més sòlid.

Aquest és el cas de l'imprevist; el segon cas és del prestigi i la preocupació excessives que de vegades falla. Afortunadament per mi aquest cas no ha fallat en una ocasió recent. Es tracta de les famoses es-

Cap de cavall en marbre pentèlic, procedent del Partenon (British Museum)

cultures del Partenon, empresonades imperialment en el British Museum. Naturalment que jo no tracto de descobrir aquestes escultures, ni de dir cap cosa de les moltes que ja han dit els tècnics, els experts i els literats de fama. Es tracta, simplement, d'una satisfacció íntima, d'una cosa personal que tampoc tinc cap necessitat d'esbravar. Si he dit afortunadament és perquè jo crec que en aquest món anem fent la viu-viu i passant la maroma, i si no fossin uns pocs moments d'un valor moral, o d'un valor intel·lectual pur, la nostra existència resultaria un negoci completament imbècil.

Jo no sé per què aquests marbres martiritzats, amb horribles mutilacions, tot i representar el punt àlgid de la serenor, tenen un aire dramàtic, de dolor viu i de cosa que respira. He procurat explicar-m'ho a la meua manera.

Gairebé tots els marbres prestigiosos que estan plantats en els museus provenen de sota terra; la qualitat de la pedra ha anat perdent la palpabilitat de cosa viva, el marbre s'ha dessagnat, s'ha glaçat del tot. Fa l'efecte d'una bellesa llunar, d'una visió espectral. Malgrat la duresa de la matèria hi ha en l'estàtua desenterrada, el caràcter d'una sensibilitat pretèrita. És curiós que aquesta sensació, que és tan paradoxal i tan personal com és vulgari, no me la proporcionen els marbres del Partenon. Aquestes escultures han estat clavades i posades en el fris d'un temple que encara s'aguanta amb penes i treballs. No han estat enterrades; han rigut en mig del suplici de moltíssimes generacions sempre de cara al sol i de cara a la pluja. Han estat incompreses, apedregades, bombardejades, fins que un arqueòleg més aviat fàustic que universitari, Lord Elgin, que feia d'ambaixador en la cort d'un Soldà de poema romàntic, un bon dia va carregar totes les estàtues del Partenon en un vaixell, i se les va endur camí de la boira amb una desaprovisió de pantera que tira al dret.

Ara bé, és curiós constatar com aquests marbres venerables i únics porten l'empenya de no haver perdut mai el contacte amb el món dels vius, i sobretot amb el món de les tempestats. El tors d'Hebe, per exemple, sense cap ni cames ni braços, només un pit que respira i un ventre protegit amb una túnica de pedra, té un aire de moviment i de lluita graciosa, que seria difícil de trobar en cap altra estàtua del món.

Hi ha fragments mutiladíssims, que han perdut totes les característiques del marbre; semblen fets d'una pedra preciosa i horrible, una pedra que sagna com una víscera acabada d'extirpar.

Les Parques tenen la roba menjada pel vent, i decapitades, i abraçades l'una amb l'altra fan pensar en un crim monstruós, que només es pot projectar en somni.

Hi ha aquest cap de cavall que treu fum pel nas; aquest cap de cavall és fa incompreensible, perquè té tant de realitat com de misteri.

La forma teatral amb què està exposat aquest exercit de divinitats mutilades, acaba de produir la febre.

Segurament, en cap museu del món no es produeix una transformació tan clara de l'arqueologia en una tragèdia moderníssima d'actituds immortals.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

CAMISERIA
FITO
BARCELONA

Jaume I, 11 - Telèfon 11655

RAMON BES & C.^A

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguillers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 896
Direcció telegràfica: DANIBES

L'amo de la casa. — Sou un parell de perdularis; però entreu a menjar i beure una mica. No destacareu pas gaire entremig de les relacions de la meua dona.

(London Opinion.)

ESTUFES - BRASERS - CUINES

Carbons PERMANYER

Clarís, 13. Telèf. 10723 - 52081. Barcelona

Lavabos Cardona Vergara, 1

Feu fer els vostres gravats en la
UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 - Telèfon 33421

Exposició Internacional de Barcelona

OBERTA DES DE LES NOU DEL MATÍ
FINS A LES DEU DE LA NIT

Els Palaus i Pavellons estaran oberts al públic des de les deu del matí fins a les vuit del vespre.

Palau Nacional

Obert cada dia, des de les deu del matí a les quatre de la tarda.
Entrada al Palau Nacional 1 pesseta

Palau Alfons XIII

SECCIÓ JAPONESA
Descompte especial del 10 per 100 sobre els preus marcats

Poble Espanyol

Obert cada dia des de les nou del matí fins a les deu de la nit.
Entrada ordinària: 1 pesseta

El públic podrà visitar els diorames i «Quijote» conjuntament per una pesseta.
Els impostos a càrrec del públic.

En tots els espectacles que se celebrin a l'Estadi, Pistes de Tennis, Teatre Grec i Piscina, hi haurà un servei de coixinets al preu de Ptes. 0'50.

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litiasis úrica (mal de pedra), Bronquitis paraneumotósos, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn amb ampolles de litre i de mig litre i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.
CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 133

Anunciar

MIRADOR

és donar a conèixer un producte per tot Catalunya

DELICIOSO PURGANTE ACEITE RICINO

Goleoso
SABOR NARANJA

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Teleg.: "CARBUROS"

Mallorca, 234
BARCELONA

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

"ORTOPEDIA MODERNA"

Fill de B. CARCASONA

Taller i despatx: ESCUDILLERS BLANCS, 8. - Telèfon 10916
Casa fundada en 1875

Braguers Reguladors
per a retenció absoluta de la trencadura. — Faixes de totes menes
Faixa-cotilla abdominal. — Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
per a guarir o corregir les desviacions de l'esquena
Més de cinquanta anys de pràctica són la millor garantia

Subscriu-vos a MIRADOR

SETMANARI CATALA

Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En _____
que viu a _____
carrer _____ n.º _____ se subscriu a **MIRADOR**
pel preu fixat de 2'50 ptes. trimestre.

_____ de _____ de 19____

Signatura

SUBSCRIVIU-VOS A LA

GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: Màrius Gifreda

ART ANTIC: Joaquim Folch i Torres

ART MODERN: Rafael Benet

ABONAMENT

Un any: Barcelona, 17 ptes. — Península, 18 ptes.
Un trimestre: Barcelona 6 ptes. — Península, 6'50 ptes

Redacció i Administració: VIA LAYETANA, 37 - BARCELONA

Pastilles ASPAIME

Curen radicalment la TOS
perquè combaten les seves causes

• Catarros, ronquera, angines, laringitis, bronquitis, tuberculosi pulmonar, asma, i totes les afeccions, en general, de la gola, bronquitis, i pulmons. — Les Pastilles ASPAIME són les receptades pels metges. — Les Pastilles ASPAIME es venen a UNA pesseta la capsula en les principals farmàcies i drogueries.

Especialitat Farmacèutica del Laboratori SOKATARG
Carrer del Ter, 10 - Telèfon 50791 - BARCELONA

Visiteu a l'Exposició el carro de

Caricatures pròpies: 10 ptes. Caricatures Exposició: 50 ptes.

Av. del Marquès de Comillas (davant el Poble Espanyol)

Telèfon 34482

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

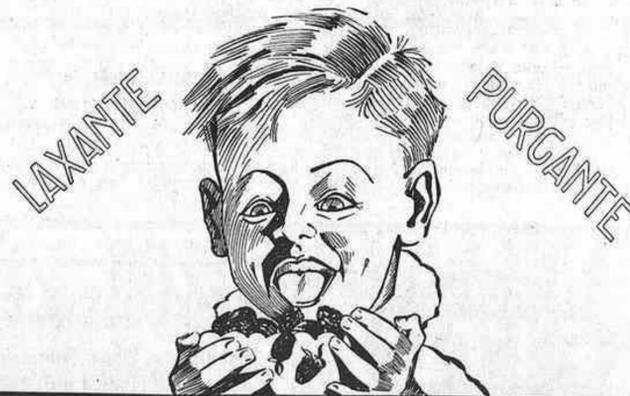
Noves instal·lacions
canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Expedients de protecció
de l'Estat

Representant especial
a MADRID

Contribució industrial
territorial, utilitats

BABY LAX

URALLITA